

NR: 5-2013

SCEN & FILM

Teaterförbundets tidning

*Sydafrikansk opera skildrar gruvtrauma
Hetsigt om mångfaldsfrågor på biennalen
Oceanfilm med fokus på säkerhet*



Kvalitet är inte gratis!

UTANFÖR KULTURHUSET SPIRA i Jönköping sticker två huvuden upp ur gräsmattan. Nergrävda – det är ganska kallt ute. En stark röst dånar från en högtalare. Vad är detta? En installation naturligtvis. Av de framgångsrika performance-artisterna Bogdan och Carina. Verket heter "Never mind the fairy tales" och de är särskilt inbjudna för att fira sitt 30-årsjubileum. En bild från den första scenkonstbiennalen som är en succé!

Efter tio teaterbiennaler var det dags i slutet av maj att arrangera en festival för all scenkonst: dans – musikteater – performance – talteater, inte i en salig blandning men berikande och berörande varandra som konstformer. Närmare 1 700 personer såg nationella och internationella föreställningar och deltog i seminarier och workshops.

Teaterförbundet fanns på plats, med både personal från vårt kansli och förtroendevalda, vid vår välbesökta monter. Där fanns det plats för både frågor och debatt. Vi arrangerade också seminarier om konstnärligt utvecklingsarbete, ensemblens roll och framtid, teknikerutbildning och Regissörsföreningen gav möjlighet att skapa den bästa framtida kulturministern! På ett välbesökt seminarium talades om utvecklingen i Sydafrika med medverkan av det nybildade skådespelarförbundet SAGA. Ett led i förbundets internationella solidaritetsarbete som sker med stöd av LO/TCOs biståndsnämnd. Jag hade också möjligheten att delta på flera av våra yrkesavdelningars årsmöten – alltid spännande och stimulerande. Tack för allt arbete som ni gör!

När detta skrivs går vår dubbstrejk in på den sjätte veckan. Enastående tufft och modigt av våra röstkådespelare. Jag är också imponerad av den uppslutning och solidaritet som vi mött både inom och utom förbundet. I grunden så handlar konflikten om att också frilansare ska kunna hävda löner och villkor när man arbetar på områden där arbetsgivarna står utanför arbetsgivarorganisationerna och där många medlemmar tar jobben som egenföretagare (F-skattare).

Men det finns också en viktig kvalitetsaspekt. De båda dubbföretagen, som har Disney och andra välrenommerade film- och tv-bolag som stora kunder, försöker nu ersätta Teaterförbundets medlemmar med oorganiserade och oerfarna dubbare. Något som ofrånkomligen går ut över resultatet och slår tillbaka inte bara mot de båda dubbföretagen utan också mot Disney som garant för kvalitén.

När detta skrivs finns ännu inget avtal. Men Teaterförbundets

förhandlare arbetar intensivt tillsammans med våra dubbare för att få ett skäligt avtal och förhandlingskontakter pågår.

EN UPPMÄRKSAMMAD FRÅGA under våren har varit revisionsfirman Ernst & Youngs uppdrag för Stockholms stadsteater att undersöka vinsterna för en institution att outsourca delar av sin personal. Det har skapat oro bland medlemmarna eftersom vi alla vet vad kontinuitet och samverkan betyder för det konstnärliga resultatet.

Stockholms kulturborgarråd Madeleine Sjöstedt, som beställt rapporten och gärna talar om mer kultur för pengarna, är nog besviken på resultatet. När rapporten nu publicerats är slutsatsen att "möjligheten till kostnadsminskningar, genom att handla upp tjänster som Stadsteatern idag genomför i egen regi, är mycket begränsad".

När det gäller den avgörande frågan, vilka effekter det har för den konstnärliga verksamheten om man outsourcar delar av teaterteknik och administration, är rapporten motsägelsefull.

En av nackdelarna som Ernst & Young kommit fram till är att personal som hyrs in utifrån "inte har den verksamhetsspecifika kompetens och engagemang för den konstnärliga verksamheten på samma sätt som de som valt att arbeta vid en institution för att omsätta sin yrkeskunskap inom scenkonst."

Trots detta är rekommendation att gå vidare i små steg. Vi får se vad nästa steg blir, men jag väljer att tolka ledorden om "skyn-da långsamt" och "samverkan" som ett löfte om att det inte sker i strid med personalen.

Jag ser också ett samband mellan diskussionerna om outsourcing och dubbkonflikten. Vill man ha kvalitet i konstnärlig verksamhet så måste man anlita yrkeskunniga människor och också vara beredd att betala för detta!

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE



PÅ OMSLAGET: UR "AN ANATOMY OF A MINING ACCIDENT"

FOTO: MICKE LUNDSTRÖM

scen & film – TEATERFÖRBUNDETS TIDNING

Utkommer med åtta nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.

Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Jaan Kolk**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Annicka Istemo, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Frida Beckman,**

Mireille Bergenström, Eleonor Fahlén, Jens Karlsson,

Jaan Kolk, Minna Krook, Martyna Lisowska Söderberg.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Mia Lagerbäck Tel: 08-545 160 72.

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2013.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

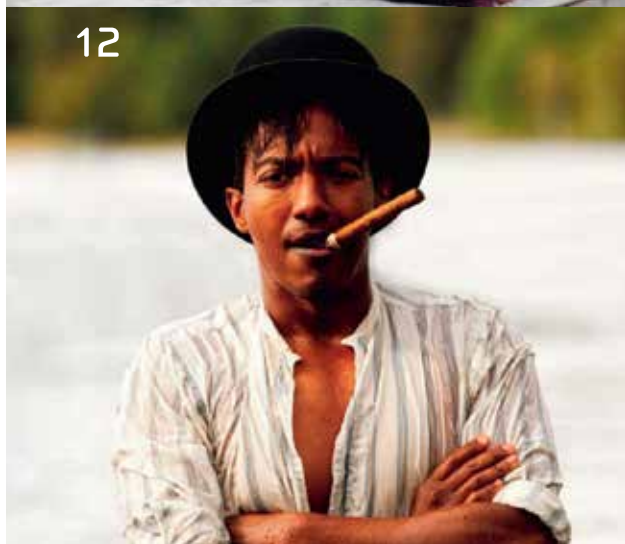
Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter



Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se



10



12



18



28

Innehåll nr 5-2013

4 MÅNADENS BILD

Producent, produktionsledare Anna Björk.

7 DUBBKONFLIKTEN UTVIDGAS

Två musikerförbund sympatistrejkar med Teaterförbundet

10 INTERVJU: SHEEMA KERMANI

Med mod och list dansar hon trots obeskrivliga hinder i Pakistan.

12 MÅNGFALD I FOKUS PÅ SCENKONSTBIENNALEN

Trots goda avsikter tar svensk vithet överhand.

18 SÅNGARE BILDAR ORKESTER I TVÅ NYSKRIVNA KORTOPEROR

Två sångarländer: Sverige och Sydafrika möts i reaktorhallen på KTH.

24 BAKERS SVARTA LISTA UTMANAR FILM-SVERIGE

Regissören Baker Karim om arbetet med omstridd kulturarbetslista.

28 SÄKERHET PÅ VATTEN KALLE PERSSONS SPECIALITET

33 KRÖNIKA: YLVA LAGERKRANTZ

Hur ska Riksteatern som skuta ros i hamn?

36 FÖRBUNDSSIDOR

*Nästa nummer kommer den 11 september
Presstopp den 23 augusti*

10 Sheema Kermani. Foto: Lars Kroon

12 Carlson i Strindbergs Hemsöborna på Dalateatern.
På bild: Måns Clausen. Foto: Per Eriksson.

18 Staffan Liljas i kortoperan "Sing the body electric".
Foto: Micke Lundström.

30 Inspelning i lugna vatten med Kalle Persson och Oceanfilm.
Foto: Kalle Persson.

Bild som stär

Aina Bye

**Namn:** Anna Björk.**Ålder:** 48 år.**Yrke:** Produktionsledare, producent.**Aktuella uppdrag:** Just nu producerar jag min andra långfilm "Miraklet i Viskan" i regi av John O. Olsson/Giraffilm.

Kulturupplevelse som inspirerar: Alla fantastiska sommarspel som florerar runt om i Sverige. Jag hoppas att jag får en chans att resa runt och se flera av dem. Det jag särskilt längtar efter att se är "Enbom – en spionhistoria från kalla kriget" när den sätts upp i Boden i regi av Eva Gröndahl.

JAG BOR, LEVER OCH JOBBAR med filmproduktion huvudsakligen i den arktiska miljön. Den här bilden bär jag med mig när jag möter praktiska utmaningar och överraskningar men också när jag möter motgångar och behöver stärka min självkänsla.

Det berättar producenten för Giraffilm i Luleå, som vill dra igång en filmavdelning i Norrbottens län.

Det är vår på fjället och den lilla försynta uppenbarelsen överraskas av en snöstorm. Rödhaken kan tyckas obetydlig men för Anna utstrålar den en imponerande styrka och skönhet. Ingen-ting är omöjligt och livet är övervägande spännande och kul att befinna sig i.

– Jag har faktiskt varit med om att det snöar på midsommar i Kiruna. Kiruna som inspelningsplats är unik på många sätt, skrattar Anna.

Norrbotten är kontrasternas län: mörkertid och midnattssol, värme och kyla, glesbygd och stad, karga kalfjäll och stenig skärgård...

– Eftersom vi lever i ett sådant avlångt land, så finns det ett behov av kollegial gemenskap också ute i regionerna. Idén om en filmavdelning kommer ursprungligen från Nordnorge, där jag jobbat under flera år. Där har både producenter och fack organiserat sig regionalt. Vi är några som pratat om att göra samma sak här i norr. Kanske kan vi dra igång något sådant till hösten, säger Anna Björk.

MAGDALENA BOMAN



-ker självkänslan





Mer dans i Norrbottens län

Politikerna i Norrbotten vill lyfta fram dansen och ta till vara på den lärarkompetens som finns i Piteå. Inom två, tre år kan regionen få ett eget danskompani. Nu diskuteras var det ska ligga.

DANS ÄR PRIORITERAT i Norrbottens kulturplan. Såväl landstings- som kommunpolitikerna är överens om att på sikt ge konstarten en institutionell plattform att arbeta ifrån.

Sålunda lät regionen göra en utredning och ett regionalt danscentrum för konstnärlig och pedagogisk verksamhet föreslogs som på sikt skulle ge 24 nya jobb.

Utredare var Maria Rydén som under 17 år arbetat i länet som danskonsulent och som verksamhetschef för Dans i Nord.

Utan en satsning på en dansinstitution, menade Rydén, skulle Norrbotten förlora mycket av den danskompetens som finns i länet. Hennes förslag var att förlägga den pedagogiska verksamheten till Piteå och den konstnärliga till Luleå. Därtill bygga upp en filial i Gällivare kommun för research och residens, och en internationell dansscen i Haparanda och Torneåområdet.

Efter remissomgången stod flertalet kommuner bakom förslaget och både Piteå och Luleå ville ha den konstnärliga delen och presenterade egna dansscenskisser.

Därefter gjordes dessutom en fördjupad studie. Med allt material ska Elisabeth Lax, divisionschef för kultur och utbildning i Norrbottens läns landsting, nu till hösten presentera ett förslag för politikerna att ta ställning till.

Hur stor blir institutionen?

– Rydén föreslår 24 anställda, men det är alldeles för stort. Vi måste anpassa det till en nivå som fungerar här i Norrbotten, och det beror på hur institutionen ska se ut.

Har du tankar om hur den ska se ut?

– Den ska både ta initiativ till samarbeten och turnéer och på sikt bli ett eget kompani.

Hamnar institutionen i Luleå eller Piteå, eller bådadera?

– Vi bereder ärendet. Politikerna fattar beslut.

När fattas beslutet?

– Under hösten.

När kan dansinstitutionen vara på plats?

– Inom två, tre år är min gissning, säger Elisabeth Lax.

GERT LUNDSTEDT

BAROMETERN

Speglades samhällets mångfald på din senaste arbetsplats?

"Ja, vad gäller repertoar, men absolut nej när det gäller ensemblen"

Cecilia Borssén, skådespelare:

– Ja, och nej. Om vi tittar på repertoarvalen vid Helsingborgs stadsteater det här spelåret så måste jag nog säga att mångfalden speglats ovanligt bra. Vi har spelat Mrozek's "Emigranterna", "Under hallonbusken", vi har sett unga och gamla damer på scen. Jo, det har varit rätt bra, även om det kan bli långt bättre. Men ser vi till vår ensemble så blir det nej, nej, nej!



"Ja, någon slags mångfald i teamet utifrån ett europeiskt perspektiv"

Sofie Cederström, kostymassistent:

– Nja, den senaste produktionen, "hundraåringen" filmar vi både i Europa och i Asien, och då jobbar vi med lokala medarbetare. Innan gjorde jag "Snabba Cash 3", då fanns det faktiskt en europeisk mångfald. Före dess filmade vi "Ragnarök", som ju var en norsk/svensk produktion. Ja, en viss mångfald har det funnits trots allt.



"Nej, det var en ytterst homogen grupp på min sista arbetsplats."

Maria Volmerson, dansare:

– På min sista arbetsplats var vi enbart kvinnor i samma ålder. Alla var inflyttade från landorten till storstaden. Men det var en liten arbetsplats, bara fyra dansare. Alla var dessutom gravida! Med andra ord ganska långt från mångfald. Innan dess var jag i Region Väst, där var det också en ganska homogen grupp dansare i samma ålder. Fyra tjejer och två killar, alla svenskar förutom en. Ser vi till anställda tekniker, administratörer, chefer och kostymfolk så var det en övervägande del kvinnor. Svaret är alltså nej. Tidigare har jag jobbat med Lena Josefsson och då var det en väldigt mångfald. Så jag har varit på arbetsplatser som faktiskt på ett bättre sätt speglat samhällets mångfald.



Fråga i förra numret:

Ska yrkesverksamma ta ansvar för teatrar ekonomi med sina löner?

JA 9%

NEJ 91%

Speglades samhällets mångfald på din senaste arbetsplats?

Svara **Ja** eller **Nej** på:

www.teaterforbundet.se

Musiker sympatiserar med dubbstrejken

Konflikten i dubbningsbranschen har utvidgats. Två musikerförbund har inlett sympatiåtgärder, deras medlemmar säger nej till nya anställningar/uppdrag när de erbjuds jobb med dubb och dubbregi hos två stora studios som dubbar bland annat Disneyfilmer i svenska.

DEN 26 APRIL INLEDDE Teaterförbundet en strejk och blockad mot två utlandsägda företag: Dubberman och SDI Media på grund av uteblivna löneökningar. Röstsådespelarna har inte fått höjda löner hos de företagen under tio år, trots att arbetsmarknaden i övrigt fått löneökningar med 30 procent under samma tid. Dubbarna har dessutom tvingats öka produktionstakten.

– Företagen försöker ta udden av konflikten genom att kontakta oorganiserade personer och medlemmar i Musikerförbundet och Yrkesmusikerförbundet. Därför är det viktigt att också dessa förbunds medlemmar också omfattas av blockaden, säger förbundsdirektör Jaan Kolk på Teaterförbundet.

Samtidigt äventyrar dubbföretagen kvaliteten på sin verksamhet genom att anlita oorganiserad och oerfaren arbetskraft.

– Solidariteten bland dubbarna är stor och aktiviteten på de särskilda dubbssidorna på nätet är väldigt hög, berättar Jaan Kolk.

Det svenska företaget Eurotroll, som dubbar text bland annat till SVT, står utanför konflikten. Med det företaget har Teaterförbundet ett nytt avtal som gav löneökningar.

Vill du hålla dig uppdaterad i konflikten och bli delaktig i

diskussionerna på Facebook? Kontakta ombudsmannen Sara Andersson på Teaterförbundets kansli.

MAGDALENA BOMAN

Dubbfakta

- Att göra en dubbing av hög kvalitet är tekniskt krävande.
- Dubbare anställs på timbasis, med ett tillägg för utköp för framtida användande, inklusive repris, vidareförsäljning kanaler emellan, dvd-försäljning med mera. Oavsett hur många visningar materialet har, får röstsådespelaren enbart ersättning per inspelad timme (om inte det dubbade materialet ska sändas på SVT, då kabel- och privatkopieringsersättning kan utbetalas). Tekniken på området har utvecklats vilket lett till att arbetstempot har ökat.
- En dubbare gjorde tidigare cirka 60 rader i timmen. Nu ska en dubbare producera mellan 80 och 200 rader i timmen. Detta innebär att ersättningen i realiteten har minskat kraftigt.

Outsourcing dyrare för teatern

Det går att outsourca teknik och administration på Stockholms stadsteater. Men det sparar inga pengar, tvärtom kan det bli mer kostsamt.

Det menar revisionsfirman Ernst & Young som i slutet av maj lämnade sin rapport till teaterns styrelse.

REVISIONSFIRMAN HAR GJORT en genomgång av de försök som gjorts av outsourcing i teatersverige, samt en analys av vilka verksamheter passar bättre att lägga ut på externa produktionsbolag.

Teatern måste bygga upp en beställar-kompetens, menar Ernst & Young, och framför allt – på ett fördjupat sätt ta del av de erfarenheter som finns i huset – det vill säga Parkteaterns innan en fortsatt outsourcing av verksamheten sker. Utredarna menar dock styrelsen att gå långsamt fram.

Viss teknik och administration, samt tjänster som lokalvård och vaktmästeri

passar bättre för outsourcing. Men scenen en riskfylld arbetsplats och teatern måste ha resurser för att fullt ut kunna ta det säkerhetsansvar som teatern har. Sådant kan inte läggas ut på en extern aktör.

OUTSOURCING KAN MINSKA hemmablindheten, men utredarna konstaterar att det är mer kostnadseffektivt att ha anställd personal, eftersom de kan användas mer flexibelt och det är enklare att göra justeringar i planeringen om resurserna inte är styrda. Utredningen fastställer också att det är billigare för teatern att ha sina verkstäder kvar, än att köpa tjänster externt. På

områden där utvecklingen går snabbt kan teatern få del av spetskompetens genom upphandlingar utifrån. Men kvalitetsförbättringar är ingen given följd, det finns snarare risk för kvalitetsförsämringar.

– Rapporten är tydlig, teatern gör inga kostnadsvinster på outsourcing. Då faller ju också utgångspunkten för Madeleine Sjöstedts initiativ, mer kultur för pengarna. Rapporten bekräftar också Teaterförbundets bedömning att outsourcing riskerar att gå ut över kvaliteten, säger Anna Carlson, ordförande för Teaterförbundet.

MAGDALENA BOMAN

Teatercentrum vill sänka lönerna

Teatercentrum säger nej till nytt löneavtal. Fel väg, säger Teaterförbundet och lyfter fram gemensamma åtgärder.

TEATERFÖRBUNDET FÖRHANDLAR nya avtal med Dans- och Teatercentrum, de tidigare gick ut vid årsskiftet.

Med Danscentrum går förhandlingarna framåt och den stora frågan är en förändrad lönemodell som parterna inte är överens om. Däremot har förhandlingarna med Teatercentrum gått i stå efter att centrumbildningen meddelat att man inte avser att teckna ett nytt löneavtal.

Beslutet är en protest mot urholkningen av anslagen till det fria teaterlivet. Förbundet och Teatercentrum har haft kollektivavtal sedan 70-talet och drivit många kampanjer tillsammans för att förbättra villkoren.

De fria professionella teatrarne har sedan 2007 bara haft en uppräknig av an-

slagen, samtidigt som urholkningen är ett par procent om året.

I sak är Teaterförbundet och Teatercentrum överens om den fria scenkonstens dåliga ekonomiska läge.

– Men det är fel väg att försämraställningsvillkoren för att möta nedskärningar, säger Teaterförbundets direktör Jaan Kolk.

– Vi kan inte böja ned huvudena och finna oss i att vi har sämre löner och villkor, medan man politiskt tillåts smita undan. Det är en farlig väg.

DET ÄR OHÅLLBART att politikerna vill ha mer kultur än man vill betala för. Teaterförbundet välkomnar att Kulturrådet i sin budgetbegäran till regeringen

för 2014 vill öka den fria scenkonstens årsanslag med 30 miljoner kronor.

– Kulturrådet borde också göra en genomlysning av de fria teatrarne situation.

Hur går ni vidare med förhandlingarna med Teatercentrum?

– Vårt förstahandsspår är dialog.

En gemensam aktion är också önskvärd menar Jaan Kolk. Redan 2008 lyfte förbundet fram behovet av en kriskommision för scenkonsten.

– Då pekade vi på tre centrala frågor: urholkade anslag, scenkonstens pensioner och försämringen av arbetslöshetsförsäkringen. Dessa frågor är lika aktuella nu som då.

GERT LUNDSTEDT



Digitaliserad scenkonst kräver ekonomi

Det finns förutsättningar för att göra scenkonst digital. Men invändningarna är flera, framför allt ekonomiska.

I FEBRUARI GAV näringsdepartementet Kulturrådet i uppdrag att ta reda på hur offentligfinansierade scenkonstaktörer tillgängliggör sina produktioner digitalt. Utredaren skulle kartlägga hinder för digitalisering och motåtgärder föreslås, verksamheter som utvecklats av att digitaliseras lyftas fram, och rättighets- och ersättningsfrågorna granskas.

Enligt utredningen bromsas digitaliseringen av scenkonst av att institutionerna saknar ekonomiska resurser, och att det råder brist på kunskap. Osäkerhet vad gäller avtal och upphovsrätt finns också.

Största problemet är att kunskapen om publikens konsumtionsvanor är för liten

för att avgöra publikintresset för de nya distributionssätten.

MEN, SAMMANFATTAR utredningen, eftersom kultur generellt är viktigt för svensken och hen är snabb på att ta till sig ny teknik finns goda förutsättningar för digitalisering.

29 av 52 institutioner har erfarenhet av, eller planerar att tillgängliggöra föreställningar digitalt.

Det handlar om alltifrån live- eller eftersändningar på internet till livesändningar från digitaliserade biografer. För att utnyttja de medverkandes prestationer ska ekonomisk ersättning utgå enligt det

avtal Teaterförbundet och Svensk Scenkonst ingick 2011.

– Det är positivt att rådet inte ser rättighetsfrågorna som ett hinder för digitalisering. Det är inte en stor kostnadspost. Stockholmsoperan lägger enligt rapporten ner 800 000 kronor på en livesändning av en operaproduktion, varav mindre än tio procent är rättighetsersättningar, säger Teaterförbundets direktör Jaan Kolk.

– Att Kulturrådet lyfter fram kvalitetsfrågorna är bra, att tillgängliggöra scenkonst digitalt utan kvalitetskrav kan motverka sitt syfte.

GERT LUNDSTEDT

Frihandel hot mot kulturell mångfald

Till skillnad från majoriteten i Europaparlamentet vill svenska regeringen att frihandel ska gälla för audiovisuella tjänster.

Sverige sätter därmed både filmavtal och public service på spel inför ett nytt EU-handelsavtal med USA.

EU FÖRBEREDER förhandlingarna om ett nytt handelsavtal med USA, Tafta-avtalet. Svenska regeringen vill att även kulturella och audiovisuella tjänster ska omfattas av förhandlingarna.

Om det blir så kan både det svenska filmavtalet (liksom andra EU-länders filmavtal) och public service komma att ifrågasättas av USA.

Då kommer till exempel biljettavgiften på biobesök, som finansierar svensk filmproduktion, att kritiseras. Eftersom alla i ett handelsavtal måste behandlas lika, och amerikansk audiovisuell produktion är en betydelsefull exportvara, är det högst sannolikt att USA kommer att invända mot undantag som gynnar svensk filmproduktion och public service.

Det är Teaterförbundets direktör Jaan Kolk övertygad om.

– För du in den audiovisuella sektorn

i frihandelsavtalet där huvudregeln är att du inte får särbehandlas, ja då uppkommer den typen av diskussioner.

Därför har förbundet genom Klys uppvakttat regeringen i frågan, men organisationens krav har mötts av oförståelse.

– Kulturministern tonar ned frågan och säger att det här inte har någon betydelse nu, utan kan förhandlas senare.

FÖR USA ÄR DET en huvudfråga, deras export handlar mer om film än om pappersmassa. Så det är ingen liten fråga i kommande förhandlingar.

EUs hållning fram till nu, har varit att i handelsavtal undanta kulturella och audiovisuella tjänster, och man har i likhet med Sverige skrivit på konventioner som FN-organet UNESCOs skydd av kulturell mångfald.

Men inför förhandlingarna har plöts-

ligt det kulturella och audiovisuella undantaget blivit föremål för diskussion. EU-kommissionens inställning är inte lika tydlig längre.

Europaparlamentets uppfattning däremot är glasklar, 65 procent röstade nyligen nej till att släppa undantaget. Däremot röstade allianspartiernas samtliga ledamöter och en socialdemokrat för förslaget.

– De parlamentariker som röstade för förslaget fäster, i likhet med den svenska regeringen, inte vikt vid möjligheten att bedriva en självständig kulturpolitik, säger Jaan Kolk.

Nu väntar ett ministerrådsmöte den 14 juni och beslut i frågan. Med rådande maktindelning mellan ministerråd och parlament blir det svårt för rådet att nonchaler parlamentets ståndpunkt.

GERT LUNDSTEDT

Grattis, Höstsol 100 år!

STIFTELSEN HÖSTSOL fyller 100 år i år och det har firats på flera håll i landet. Den 3 juni bjöd stiftelsen Höstsol in cirka 230 pensionerade skådespelare till vårfest med middag på Berns salonger.

– Det här är bland det bästa jag vet. Tänk att, på en och samma gång, få se så många fantastiska skådespelare som har bidragit till så mycket glädje och underhållning genom årtiondena, sa Tomas Bolme, före detta ordförande för Teaterförbundet, som nu är en av styrelseledamöterna i stiftelsen Höstsol.

Hans Josefsson (på bilden till höger), Tomas Bolme, Lars Edström och Meg Westergren framträdde under middagen och passade då på att berätta episoder ur Höstsols hundraåriga historia.



Det krävs mod och list att få dansa i Pakistan

Det första intrycket av henne är stort. Som den ledande av fem dansare dominerar och lyser hon på scenen, är nav och fokus. När vi möts efteråt inser jag dock att Sheema Kermani är tunn och späd. Allt handlar förstås om hennes utstrålning och sceniska pondus.

SHEEMA KERMANI HETER HON, grundaren och konstnärlige ledaren för det pakistanska dans- och teaterkompaniet "Women's Movement". Gruppen som mot alla odds dansar och sjunger sitt motstånd mot talibaner, mullor och fundamentalister, "de som försöker piska ner kvinnorna i underjorden", som Sheema Kermani säger med blixtrande ögon.

Det krävs ett mod som Sheema Kermanis för att utmana förtrycket i Pakistan. Utöver den katastrofala politiska situationen, där det kuppstade senaste valet ytterligare ökat repressionen och fundamentalisternas järngrepp, kämpar Sheema också mot kvinnoförtrycket. Som en av sekvenserna i dansverket kompaniet framför på Scenkonstbiennalen i Jönköping sjunger; "Vi är inte sörjande, vi vägrar att täcka våra ansikten och kroppar med svarta tyger. Vi vill inte vara instängda i mörkret utan flyga fritt och öppet likt fjärilar och fåglar. Vi är människor och vi kräver respekt och livsrum!"

I den timplånga föreställningen berättar tre kvinnor och två män om Pakistans historia och om kvinnornas aktuella situation. Man kan säga att de paketerat budskapet i en koreografi byggd på gammal pakistansk danstradition.

– Dansen ingår i vår kulturhistoria men till och med den har regimen nu förbjudit! Men vi dansar ändå och på privata fester och bröllop dansar människor, det är ju ett uttryck för glädje. Men talibaner vet inte vad glädje och skönhet är. Om jag inte hatade dem så mycket skulle jag tycka synd om dem, konstaterar Sheema. Stackars människor! Men just det förkrympta och dumma är förstås själva förutsättningen för att de ska kunna vara så grymma och trångsynta.

Sheema Kermani, som själv kommer från en välutbildad familj, har protesterat mot orättvisor under hela sitt liv. Men för varje år har repressionen hårdnat och idag är Pakistan det land där kvinnor har det som allra sämst.

– Kvinnor ses som mannens ägodelar, förlossningsvården är katastrofalt usel, läkarna tvättar inte ens händerna och massor av kvinnor dör eller skadas för livet. Kvinnor förhindras utbildning, medborgerliga rättigheter och socialt liv och utan egen inkomst är vi helt prisgivna till mannens och maktens godtycke. Enda vägen till någon slags frihet för kvinnor, och för folket i stort, är utbildning. Jag uppmanar alla jag möter genom dansen att försöka bli självförsörjande. Men det är naturligtvis fruktansvärt svårt.

Att driva ett danskompani i ett land där dans är totalförbjudet kräver mod. Och list.

– En av kvinnorna i mitt kompani förbjöds av sin man att alls dansa. Resultatet blev att hon gick in i en djup depression. Till slut stod mannen inte ut längre utan gav henne tillåtelse att delta i mitt kompani, bara han aldrig behövde höra talas om det eller se henne dansa! Nu är hon här med mig i Sverige och det är fantastiskt. Jag talade enskilt med hennes man och han gick till slut med på resan. Troligen beror det på att hustrun nu tjänar så mycket pengar att hon skulle kunna klara sig utan honom. Dessutom betyder hennes inkomster mycket för familjen.

Sheema Kermani är självförsörjande och lever efter flera äktenskap ensam.

– Men inte helt utan kärlek, säger hon och glimmar till. Fast Sheema beklagar samtidigt hur nästan alla kloka och jämställda män nu flytt landet.

Både dans och fri kärlek måste hemlighållas. Bara det faktum att Sheema genomgått skilsmässor innebär att hon riskerar att ut sättas för vad som helst. Stenkastning, syraattacker, våldtäkt...

– Bara under de senaste tio dagarna har tre av mina vänner och kollegor mördats och jag vet att situationen är farlig. Min mor ber mig flytta utomlands men jag vägrar ge upp, utbrister hon.

Mörkret får inte segra!

PIA HUSS

Sheema Kermani

Ålder: 62 år

Bor i: Karachi Pakistan

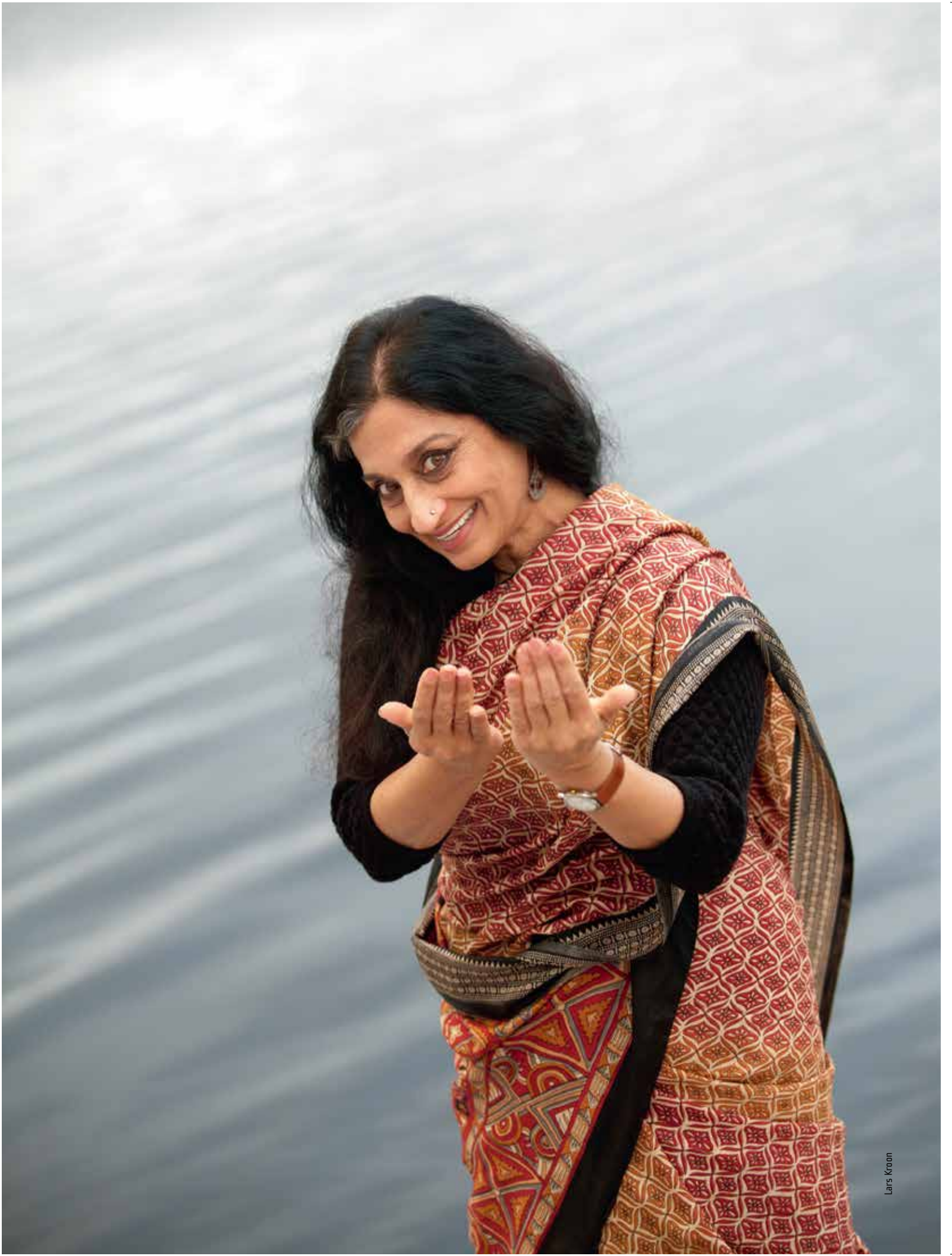
Profession: Koreograf, dansare och konstnärlig ledare för "Women's Movement" samt hälsokulturarbetare som gör teater om hygien, utbildning, kvinnosjukvård med mera.

Motto: För att känna mig som en människa vägrar jag kompromissa bort min stolthet.

Aktuellt: Danskompaniet medverkade på Scenkonstbiennalen i Jönköping maj 2013.

Vädjan: Isolera inte de få kvarvarande intellektuella krafterna i Pakistan.

Nås på Facebook: www.facebook.com/sheema.kermani



Mångfald väckte heta känslor på scenkonstbiennalen

Mångfald och etnicitet är den sista bastionen att riva när det gäller normer som råder på scenen.

Det blev alla på ett seminarium under Scenkonstbiennalen i Jönköping tydligt medvetna om. Idén om en normaliserad vit svenskhet lever kvar – mer än många vill erkänna.

NÄR TEATERFÖRBUNDET TILLSAMMANS med Svensk scenkonst ordnade ett välbesökt seminarium under biennalen väcktes heta känslor till liv. Parterna samlades för att diskutera konstnärligt utvecklingsarbete och olika aspekter av normkritiskt arbete. Och hur väl alla än ville, kom strukturerna att göra sig påmind – till och med under det seminarium som ville sätta fokus på frågorna. Ett vitt Kultursverige tronade fram, trots goda avsikter.

Visserligen inledde den ideella föreningen för svarta kulturarbetare – Tryck – seminariet med en 15 minuters föreställning om svart scenkonst och avsaknaden av afrikanska berättare på svenska scener. Sedan konstaterade samtalsledaren och skådespelaren Ulla Svedin att programmet skulle bli digert, att mångfaldsaspekter hör till de frågor som parterna varit sämst på att driva under de år de jobbat ihop. Nu avsåg seminariet att sätta mer fokus på frågorna.

På scen stod företrädare från Dalateatern för att diskutera teaterns uppsättning av Strindbergs "Hemsöborna" med

Tryck-medlemmen Måns Clausen i rollen som Carlsson. Föreställningen satte igång en rasistisk debatt i Dalarna – där teatern och skådespelaren Måns Clausen fick ta emot en uppsjö av hatiska mejl.

– Det var inte för att Måns är svart som jag föreslog honom till rollen som Carlsson, utan för att han passar så bra för just den rollen. Den enda krav jag hade var att han skulle prata värmländska, berättade regissören Carl Kjellgren.

INTE ENS FÖR MÅNS VAR DET från början naturligt att ikläda sig rollen som Carlsson – av flera skäl. Väl igång med arbetet gav föreställningen god respons både hos publik och hos recensenter. Efter ett tag hände något. När föreställningen skulle ut på turné startades en obehaglig diskussion om skådespelarens hudfärg igång av några få, berättar teaterchefen Guggu Sandström.

– Vi affischerade i staden med bilden av en kaxig Carlsson, innan vi drog ut på turné. Reaktionen som följde var i mångt

Hugo Emretsson och Måns Clausen i Dalateaterns uppsättning av Strindbergs "Hemsöborna". Måns Clausen i rollen som Carlsson.

– Han kom som ett yrväder en afton i april med ett höganäskrus runt halsen, skrev Strindberg. Det är klart att det passar med en svart person i rollen när ett isolerat samhälle som Hemsöborna skildras, sa regissören Carl Kjellgren.

Per Eriksson



och mycket riktat mot mig och mot regissören. Hur kunde vi vara så svekfulla som placerade en svart person i denna roll. Vi fick rent av mänsklig skit nedskickat i brevlådan och en massa hotfulla brev. Vår rollsättning triggade igång ett otroligt hat, till slut fick vi göra en polissak av det hela. Det här är alltså Sverige år 2012, inte amerikanskt 50-tal, säger Gugge Sandström indignerat.

Men, flikar Ulla Svedin in – det är väl inte är så självklart i vårt Teatersverige att skådespelare med annan etnisk bakgrund än svensknordisk blir erbjudna huvudroller som dessa – vanligtvis erbjuds de roller relaterade till sin hudfärg eller etnicitet? Något som Måns Clausen bekräftar.

Gugge Sandström tog till orda igen och sa att det var en nyttig väckarklocka att utsättas för rasistiska påhopp. Han lät bjuda in journalisten Anna Lena Lodenius till teatern, för att diskutera vad svenskhet är. Och teatern höll ett öppet seminarium på biblioteket, dit Svenskarnas parti kom.

– Ska hon verkligen komma hit för att diskutera svenskhet

med mig, sa de. Men vi får inte låta oss skrämmas. Partiets medlemmar bildade en mur mot henne när jag och en annan man ledde henne ut ur biblioteket, ut till hennes bil. Lärdomen av det här är att vi som har tankar om humanismen måste våga vara tydliga och ärliga i rollbesättningar och annat.

Men det räcker inte med ett seminarium då och då, inflikade Måns Clausen:

– Frågorna måste lyftas längre in i vardagen, in i repertoarråden. Frågorna måste nästas in i vårt dagliga arbete.

REGISSÖREN CARL KJELLGREN menade att han kanske inte hade gjort samma rollbesättning om han fick chansen att sätta upp pjäsen på Stockholms Stadsteater. Nu fanns Måns i ensemblen på Dalateatern, och faktum är, att det passade bra att Carlsson gestaltades av en svart person, när ett isolerat samhälle som det i Hemsöborna skulle skildras.

– Ulla, får jag komma in här lite, frågade ordförande för för-

eningen Tryck, Josette Buchell-Mingo.

– Näe, vi hinner inte släppa in publiken i det här. Vi måste tyvärr gå vidare så som seminariet är upplagt. Vi vill däremot inspirera till att ta med er samtalen hem.

– Då tänker jag föra det samtalet utanför, för de som vill höra, säger Josette Buchell-Mingo och går upprört ut ur seminarierummet.

En grupp människor följer med Josette utanför seminarierummet och stämningen innanför dörrarna blir en aningens tryckt, efter att Trycks ordförande gått ut.

– Tryck vill inspirera, stödja och utveckla en politisk diskurs runt afrosvensk kultur i Sverige. Vi vill tala normkritik och lyfta frågor kring detta. Men så blir seminariet ett exempel på det vi vill förhindra. Jag upplevde det som om teaterchefen använde presentationen till ett slags eget berättigande för att förklara de val han gjort. Valen han har gjort är bra, inget du tal om det. Men jag hade hoppats att han på ett tydligare sätt skulle dela sina erfarenheter om vad som hände efteråt, och kanske tillåta Måns att tala mer om sin inre kamp med detta arbete. För publiken blev det tydligt att en vit man tog plats på scen, medan den svarta blev allt tystare och tystare. Samtalet handlade inte om vad de skapat tillsammans, diskussionen mellan konstnärer uppstod aldrig. Det blev en diskurs av oss som satt där i rummet.

Josette fortsätter tala om händelsen i rummet: att vita dominerade på scen samtidigt som publiken blev passiv.

– Reaktionen handlade inte bara om min röst. Jag vet att jag har en stark röst, men moderatoren kunde ha sagt, du pratar så mycket Josette, du får en minut. Sedan måste vi fortsätta. Det handlar om demokrati och att få reagera på det som händer i rummet, säger Josette i efterhand.

Situationen som uppstod under seminariet gjorde alla i rummet obekväma, menar Josette.

– Formen för seminariet planerades många månader tidigare. Det var aldrig tänkt som en debatt, det visste de medverkande. Det var upplagt som en kavalkad av det arbete som pågår vid våra scener idag, vi hade strikta tidsregler att följa. Att det blev ansträngt visar hur svårt det är att diskutera frågan, utan att hamna snett. Nästa gång hittar vi en annan form för samtalen. Det viktiga är att vi jobbar ihop kring de här frågorna. Och vi vill jobba konkret, därför är det bra om folk hör av sig till oss, lägger Ulla Svedin till efter seminariet.

UPPENBART BLEV DET I ALLA FALL att det som hänt i Sverige i Husby och på andra platser i landet har skapat en längtan efter debatt, medverkande på biennalen hungrade efter diskussion.

– Bästa tiden att göra något är nu och vi måste ha absolut fokus på att försöka förändra saker och ting. Vi kan använda scenkonsten, ta den till Husby. Det är ett verktyg för att minska spänningen i samhället, att ge folk röster. Jag har jobbat på det sättet under hela min karriär – jag vet!

Vilka berättelser får gestaltas, och av vem? Frågan lyftes på flera sätt under biennalen, och givetvis är det också en absolut grundfråga för föreningen Tryck. Publiken i seminarierummet kunde sedan höra vdn och teaterchefen Ronnie Hallgren, tillika

professor i genusgestaltning, berätta om sitt arbete på Göteborgs stadsteater och de verktyg han använt sig av där för att analysera förhållandet till genus och kön i några föreställningar.

– Jag kallar det för en akvarieövning. Alla anställda på teatern fick under en dag analysera två pjäser ihop. Vi la ett analytiskt pussel för att få syn på konstruktionen genus och kön i det vi sett, utifrån ett antal frågor: Vad såg vi i föreställningen? Vilka är huvudkaraktärerna? Hur förhåller de sig till varandra? Vad talar de om och på vilket sätt talar de till varandra? Hur ser de osynliga regelsystemen ut? Hur används rummet, vilken plats tar skådespelarna, med vilka repliker och rörelser? Tematik, vad är det för berättelse? Hur är publiktillet? Vi måste hela tiden påminna oss om allt detta, för att hålla diskussionen vid liv, sa Ronnie Hallgren som sedan markerade att han inte längre ville stanna på scen.

Modellen kan appliceras också på mångfaldsperspektiv. Men Josette Buchell-Mingo påpekar att det också går bra att använda sig av en amerikansk analysmodell och tillämpa ett intersektionellt perspektiv utifrån sju olika punkter för att analysera vad som händer mellan människor

– Allt hände simultant i rummet. Det finns fantastiska möjligheter att växa utifrån sådana här situationer. Men man måste vara en del av publiken för att kunna tolka signalerna. Jag vill absolut tacka Ulla Svedin för att vi fick komma. Tryck är tillbaka nästa biennial. Inom kulturen har vi potential att ändra saker och ting. Men vi måste jobba snabbt, för tiden är inte på vår sida. Vi måste agera nu om saker ska förändras, säger Josette Buchell-Mingo.

MAGDALENA BOMAN

På Bild: Susanne Hellström
och Måns Clausen i Hemsöborna

Teaterförbundet och Svensk scenkonst har länge arbetat gemensamt med diskrimineringsfrågor. Det senaste i det leDET är att ett parts-gemensamt råd för jämställdhet och andra diskrimineringsfrågor bildats, som ordnade seminariet på biennalen. Där ingår:

Svensk Scenkonst

Karin Enberg, teaterchef Norrbottensteatern
Maria Weisby, scenkonstchef Scenkonst Sörmland
Kjell Englund, vd och konstnärlig ledare Norrlandsoperan
Ronnie Hallgren, vd Göteborgs stadsteater
Henrik Stålspeets, biträdande förhandlingschef Svensk scenkonst

Teaterförbundet

Anna Carlson, ordförande
Mathias Lafolie, ordförande i Mångfaldsgruppen
Måns Clausen
Ulla Berg Svedin, ordförande i Jämställdhetsgruppen
Maria Rasmussen, jurist och tjänsteman



Mer fokus på mångfaldsfrågor inom Teaterförbundet

Inom Teaterförbundet har det bildats en grupp som ska arbeta med mångfaldsfrågor under ledning av regissören Mathias Lafolie.

Mångfaldsfrågor ligger högt upp på agendan nu, oavsett om du är en av de 20 procent som har utländskt påbrå, eller inte.

– Det är högaktuellt i kölvattnet av Husby och Beatrice Asks reva-diskussion. Frågorna har kopplingar till politik, arbetsrätt och till en humanistisk grundsyn, och är viktiga rent konstnärligt, säger Mathias Lafolie.

Mångfaldsaspekterna och frågan om strukturell makt ligger nära biennalens fokus på utländska gästspel med utgångspunkt från demokrati och yttrandefrihet. I Jönköping blev det tydligt att behovet att prata mångfald är stort – större än vad som egentligen var planerat på biennalen och det måste upp på bordet nu, påpekar Mathias Lafolie.

– Det finns mycket känslor och åsikter kring frågorna. Vår grupp har bett om ekonomiska resurser för att göra en kartläggning av hur det ser ut på våra institutioner. Vi hoppas med tiden att dessa diskussioner ska genomsyra allt på alla nivåer vid våra teatrar.

Gruppen har haft ett inledande samtal med den ideella föreningen Tryck och Josette Buchell-Mingo, vilket inspirerat till många goda idéer. I höst planerar gruppen ett stort seminarium för att få input till utredningen, en slags brainstorming kring mångfaldsaspekter. Teaterförbundet kommer också att jobba med mångfaldsaspekter i en partsgemensam grupp med Svensk scenkonst, där förbundet vill lyfta gestaltungsfrågorna.

– Jag gissar att mångfaldsfrågorna får större genomslag under nästa biennal, säger Mathias Lafolie.

MAGDALENA BOMAN

Har du tankar och idéer om hur mångfaldsarbetet kan läggas upp kan du kontakta ordföranden Mathias Lafolie, eller gruppens kontaktperson på kansliet: ombudsman Maria Rasmusson. Mathias.lafolie@gmail.com eller maria.rasmusson@teaterforbundet.se

HALLÅ DÄR...

KLYS ska ge kulturarbetare vassare argument



Hallå där Mats Söderlund, ny ordförande i KLYS. Ditt motto är: Tillsammans ska vi ta fighten för ett sprudlande kultursamhälle. Hur ska det gå till?

– Det är viktigt att samarbeta. Kulturens finansiering, upphovsrätten och införandet av den så kallade

samverkansmodellen är komplexa frågor som kräver slipade argument, djup kompetens och mycket tid. Det är där KLYS kan komma in och se till att både beslutsfattare och kulturutövare har ordentligt på fötterna inför möten med styrelser, landsting och kommuner, departement med mera. Jag vill bygga upp en struktur i KLYS där människor som representerar kulturen kan få stöd och ökad kunskap.

Det låter som att KLYS behöver omorganiseras för att klara detta?

– Ja, för att arbeta offensivt med samverkansmodellen kommer vi sannolikt att behöva 2–3 personer som kan hjälpa pro-

fessionella kulturutövare och beslutsfattare att fördjupa sina kunskaper och göra analyser så att de kan bearbeta myndigheter och politiker ännu mer effektivt. Det är lätt att skälla och spotta på kulturpolitiker men vi kulturskapare måste också själva ta en aktiv del i vad som händer och göra våra röster hörda.

Du har tidigare varit ordförande i Författarförbundet. Vilka erfarenheter därifrån tar du med dig nu?

– Jag har ett stort nätverk och många upparbetade kontakter inom bland annat Kulturrådet, konstnärsnämnden och kulturdepartementet. Det kommer jag att ha stor hjälp av framöver.

Vilka personliga egenskaper har du som gör dig lämpad som ordförande i KLYS?

– Jag är utrustad med ett stort tålamod och tappar inte sugen så lätt. Det är en bra kombination tror jag. Jag skriver också skönlitteratur och poesi på halvtid. Det kan jag inte släppa, då skulle jag gå under. Dessutom är det en viktig och bra förut-

sättning för jobbet med KLYS att själv vara kulturskapare.

Vad hoppas du ha uppnått om ett år?

– Att flera av de politiska partierna vill skriva om det tredje kapitlet i upphovsrättslagen så att kulturskaparnas organisationer får en lagstadgad förhandlingsrätt. Och jag tror även att det finns hyfsat realistiska möjligheter att uppnå en enighet på kulturdepartementet för hur kulturskaparnas medverkan i de så kallade samverkansmodellerna ska finansieras.

GERTRUD DAHLBERG

Vad är KLYS?

KLYS, de professionella kulturskaparnas samsamarbetsorganisation, samordnar yrkesverksamma upphovsmäns och utövande konstnärers intressen när det gäller: upphovsrätt, kulturpolitik, yttrandefrihet och mediepolitik, skatter, trygghetssystem, arbetsmarknad, skola och utbildning samt i internationella samarbeten.

Stöd till nya frigrupper

Tre nya grupper får verksamhetsstöd för första gången i Kulturrådets anslag för 2013. Det är PotatoPotato, Shake it Collaborations och Teateretablissemang. Rådet väljer att prioritera aktörer som inte tidigare fått verksamhetsstöd "för att scenkonstområdet ska bidra till konstnärlig utveckling". Totalt får 55 grupper dela på 47,5 miljoner kronor. Av de beviljade ansökningarna ska tretton turnera nationellt och tre bedriver internationell verksamhet.

Kulturrådet konstaterar också att "Scenkonsten fortsätter att utvecklas som ett forum för samhällsengagemang och diskussioner vid sidan av tidningarnas debattsidor".



Dar es Salaam Dance International.

Teater Väst till Tanzania

Konstnärliga ledaren för danskompaniet vid Regionteater Väst, Camilla Ekelöf har i 14 år samarbetat med danskonstnärer i Östafrika. Nu får RTV Dans med stöd från Svenska Ambassaden och Kulturrådet möjlighet att sprida dans för barn och unga på landsbygden i Tanzania. Tillsammans med kompaniet Dar es Salaam Dance International kommer man att visa två föreställningar, repetera och ge workshops. Det tanzaniska kompaniet kommer sedan i höst även att producera en egen version av en av RTV Dans föreställningar för Visa2Dance-festivalen i huvudstaden Dar es Salaam.

Förstärkt samhälle

Vid filmfestivalen i Cannes presenterade Svenska filminstitutet, SFI, sin nya sajt: www.augmentedociety.se. Till sajten inbjuds personer att kommentera dagsaktuella händelser eller ämnen med en filmreferens. Första temat ut var jämställdhet, och premiärskribenter: Benny Andersson, kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth och Filminstitutets vd Anna Serner.

Annonsera i Scen & film?
Kontakta SB-Media
Tel-08-545 160 72



Kortfilmen Pleasure prisas

Den svenska kortfilmen Pleasure tilldelades vid filmfestivalen i Cannes Canal+ Award. Priset, som delades ut i sektionen Kritikerveckan, innebär att filmen kommer att kunna ses i många länder i Europa. Pleasure är skriven och regisserad av Ninja Thyberg och kom till i ett Film i Skåne-projekt inom unga kvinnors filmskapande med stöd från bland annat Ystad Österlen filmfond.

SFI utmanade genusperspektiven i Cannes

Vid filmfestivalen i Cannes i maj inbjöd Filminstitutet till en pressträff med anledning av institutets 50-årsfirande och utlovade istället för ett "jubileumsfyrvärkeri" en "utmaning till filmvärlden". Den internationella pressen försågs med fakta och siffror på filmproduktion ur ett genusperspektiv.

Fakta som att av de mer än 1000 filmer som tävlat om Guldpalmen i Cannes de senaste 50 åren var 54 regisserade av kvinnor – varav en vunnit, för 20 år sedan. Som att av över 400 Oscarsnominerade filmer för bästa regi var fyra regisserade av kvinnor – varav en vunnit. Att av all svensk långfilm som producerats de senaste 50 åren regisserades tio procent av kvinnor. Därefter presenterades det svenska målet om en jämställd filmbransch och Filminstitutets fempunktsprogram för förändring.

Rättelse

I förra numret gjorde tidningen Scen & film ett nedslag på Filmpool Nord som var mitt uppe i det pågående arbetet med filmen Kinkel Spektakel.

I reportaget beskrevs bland annat arbetet med kostym och scenografi på plats i Luleå. Tyvärr försvann uppgiften om att kostymteknaren Magdalena Stenbeck ritat skisserna till filmens karaktärer. Redaktionen ber om ursäkt.



Ny duo leder Klara

Efter 39 år som konstnärlig ledare på Unga Klara lämnar Suzanne Osten chefskapet med att utveckla forskning och utbildning av yngre teaterkonstnärer och driva internationella samarbeten på Unga Klara.

Hon fortsätter dock som frilansande regissör. Suzanne Osten lämnar sommaren 2014 över den konstnärliga ledningen till Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff. Båda har tidigare arbetat på Unga Klara och de senaste två åren tillhört dess konstnärliga råd. De två ska arbeta tillsammans under en treårsperiod. Precis som tidigare kommer Unga Klara att ha ett delat ledarskap mellan vd och den konstnärliga ledningen. Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff kommer dessutom att verka som regissörer, och Gustav Deinoffs även som skådespelare.

Umeå prisas av EU

Umeå och Riga (Lettland) riggar för fullt för att vara europeiska kulturhuvudstäder 2014. Uppdraget, som EU-kommissionen är huvudman för, följs noga upp av en jury och Umeå får nu idel lovord för sitt arbete.

Den västerbottniska stadens arbetsmetoder och förmåga till nyskapande är långt mer utvecklat än hos tidigare kulturhuvudstäder, skriver juryn, och uppmanar Umeå att dela med sig av sina erfarenheter till övriga Europa.

Umeå får därför priset till Melina Mercouris minne på 1,5 miljoner euro (cirka 13 miljoner kronor). Melina Mercouri var grekisk skådespelerska, sångerska och kulturminister och tog initiativ till att utse årliga europeiska kulturhuvudstäder. Den första europeiska kulturhuvudstaden var Aten 1985.



Melina Mercouri

Studie om scenskräck

Två psykologistudenter söker deltagare till en studie kring behandling av scenskräck hos professionella skådespelare.

Studien undersöker hur en väl etablerad KBT-behandling för social fobi fungerar på scenskräck. Scenskräck och social fobi liknar varandra i stora delar men skiljer sig att genom att skådespelaren ständigt utsätter sig för det ångestframkallande scenframträdandet. Behandlingen är individuell terapi och sträcker sig över tio veckor. Avsikten är att utföra behandlingarna på skådespelarnas arbetsplatser, alternativt i lokaler på Stockholms universitet. Intresserad av att medverka? Hör av dig via mejl till: jakob.clason@gmail.com

Operasångare från två länder i experimentellt möte

Ett experimentellt möte med elektroniskt ackompanjemang och med sångare som utformar orkestern. Två nyskrivna kortoperor, en från Sydafrika och en från Sverige uppfördes nyligen i KTHs kärnreaktorhall.

Den svenska "Sing the body electric" av Carl & Åsa Unander Scharin och den sydafrikanska "An anatomy of a mining accident".



Micke Lundström

Sydafrikaner ger nytt blod åt op

ELEKTRISKT BLEV DET NÄR operasångarna från två starka sångarländer möttes i ett utsprängt bergvalv 25 meter under jord, där akustik och rum förflyttade operakonsten in i nya dimensioner.

Under fyra dagar i början av juni pågick ett experimentellt möte mellan två verk som spann från kroppsstyrt elektroniskt ackompanjemang till musik gjort med hjälp av hackor och spett. I Sydafrika gick produktionerna under det gemensamma namnet "2:30". Helt väsensskilda stycken, men det som förenar är att sångarna i båda verken bildar delar av orkestern.

– Sydafrika är ett enormt sångarland, operakonsten är på stark frammarsch. Där står sångare i vartenda hörn och sjunger arior.

I båda länderna finns också samma vilja att arbeta med nyskrivet material, en längtan efter att utmana sin samtid, säger Magnus Aspegren, rektor för Operahögskolan i Stockholm, som inlett samarbetet med Cape Town Opera och högskolan i samma stad.

Redan när Magnus Aspegren var vd/konstnärlig ledare för Norrlandsoperan arbetade han med Cape Town Opera – som ju är det största operahuset på den afrikanska kontinenten. I sin roll som rektor, och med den nya inriktningen på konstnärlig forskning på skolan, såg Magnus en möjlighet att binda ihop de två världsdelarna genom ett utbyte skolorna emellan. Med hjälp av pengar från Kulturbryggan och Kulturrådet blev det möjligt att ta hit sångarna från operahuset i Kapstaden.



erakonsten

DEN SYDAFRIKANSKA KORTOPERAN är skriven av Philip Miller, en kompositör som ofta samarbetar med filmare och bildkonstnärer, men framför allt med landsmannen William Kentridge – en av världens just nu mest framstående konstnärer. Miller gör i sitt verk en akustisk resa ner till en sydafrikansk gruva tillsammans med en kör av sju gruvarbetare och en berättare. De ackompanjeras av musiker, men spelar också själva på spett, spadar, trummor, concertina och visselpipa. Berättaren i uppsättningen, den enda vita i ensemblen, är svenskan Beatrice Orler som går på kandidatprogrammet på Operahögskolan:

– Förra året inträffade en gruvstrejk i Sydafrika som inspirerade Philip Miller till verket. Händelsen försatte en hel nation i

chock, eftersom polisen gick till angrepp och dödade ett 40-tal gruvarbetare när de strejkande krävde bättre arbetsvillkor. De sköts i ryggen, vilket tyder på att de bragdes ur livet med berätt mod, poliserna sköt inte i självförsvar, berättar Beatrice Orler, nyligen hemkommen till Sverige efter tre veckors repetitioner i Kapstaden.

Miller har gjort en del efterforskningar om vad det innebär att arbeta i en gruva, och operan är en skildring av de många olyckor gruvarbetarna kan råka ut för. För Beatrice är det en stor upplevelse att samarbeta med de sydafrikanska sångarna:

– De är så oerhört skickliga! Opera är ju en europeisk konstform, att sitta längst nere i Afrika i Kapstaden och repetera med

Sångare från vänster:
Thando Mpushe, Lindile
Kenneth Kula, Bukelwa
Velem, Nkosana Sitimela
och Lubabalo Velebaya.
Bild högst upp till höger:
Beatrice Orler
På trummor: Celso Paco

folk som inte har samma bakgrund som jag, utan som kommer från en helt annan musikkontinent, men som tagit till sig konstformen och gjort den till sin egen. Det är fascinerande, säger Beatrice Orler.

Beatrice menar att de sydafrikanska klassiskt skolade sångarna har en annan approach till sin konstform, de förhåller sig annorlunda till sången:

– Söngen bottenar i deras själar, den finns där naturligt från början. Det är som om söngen kommer direkt ur deras hjärtan. Vi i Sverige är mer förankrade i det intellektuella arbetet. Vi ska göra rätt och riktigt, det är verkligen två olika sätt att närma sig konsten.

DET ÄR FÖRSTA GÅNGEN UNDER sin tid på Operahögskolan som Beatrice arbetar med nyskriven opera. Hon fick sin sångstämma skickat till sig i Sverige.

– Jag hade ingen aning om vad som skulle ligga bakom min sång. Jag visste inte alls vad som skulle komma till. Det gjorde situationen lite svårare än vanligt. När jag kom till Sydafrika och började repetera fick jag en positiv chock. Det var inga traditionella klassiska ackord bakom, utan afrikanska trummor som hördes.

Att komma till operahuset i Kapstaden som svensk och europé var också spännande.

– Min första arbetsdag beskriver ganska bra vad det handlar om. Jag visades runt på Operan och oroade mig lite för att det inte fanns tillräckligt många rum att sjunga upp i. Det fanns i princip bara två. Jag tänkte att det gällde att komma upp väldigt tidigt på morgonen om jag skulle slåss med alla operans sångare om dessa rum. Men det vara bara jag som utnyttjade dem. Inte en enda av de afrikanska sångarna sjöng upp där, sådant gör de på andra ställen, berättar Beatrice Orler.

De flesta studenter i Sverige är inriktade på att ta sig till det stora operalandet Tyskland och till stora operastudios i Europa. De tänker inte på Sydafrika och Kapstaden. Men det finns skäl till att Kapstadens operakör nyligen kammade hempris i år på International Opera Awards och att en av de absolut senaste stjärnskotten är sydafrikan – den unga sopranen Pretty Yende menar Beatrice Orler. Hon tror att allt fler svarta sångare kommer att komma till de europeiska scenerna och spela i klassiskt vita roller.

– De har många och kunniga sångare. Trots att konstformen är relativt ny i Sydafrika så älskar de opera i Kapstaden. Jag var på en konsert med Pretty Yende och landsmannen Colin Lea när de sjöng på hemmaplan. Jag har aldrig varit med om något liknande, det var som på en fotbollsmatch. De hyllades som hemkomna nationalhjältar! Redan efter första arian tog de emot stående ovationer, det var så vackert, säger Beatrice Orler.

MAGDALENA BOMAN





Foton: Micke Lundström



Alexandra Büchel

Staffan Liljas

Nya tekniker utvecklar operakonsten

Sångaren och kompositören Carl Unander Scharin har under många år arbetat med att göra opera på annorlunda sätt. Runt kortoperan "Sing the body electric" hölls ett seminarium på Operahögskolan.

CARL UNANDER, SOM HÅLLIT I FLERA KURSER på skolan inom ramen för utvecklingsprojektet Extended Opera, förnyar operakonsten och för den in i framtiden med hjälp av modern teknik, berättar rektorn för Operahögskolan, Magnus Aspegren:

– Han sätter in sångarna i en "operamaskin", de får utveckla sitt eget skapande och gestaltande genom att förvandla sina kroppar till instrument.

Två veckor före premiär repeterar operasångaren Alexandra Büchel några stycken i reaktorhallen på KTH inför smygpremiären samma kväll. Hon är klädd i en vit tröja.

– Ser du kameran däruppe, den reagerar på vita saker inom en viss yta. Jag har förinspelat tre fraser ur operan som jag kan loopa bitar ur. Det innebär att jag kan sjunga mot mig själv. Det är alltså rörelserna jag gör i den vita tröjan som sätter igång de förinspelade fraserna. Jag kan helt enkelt kompa mig själv med min egen röst! Det är fantastiskt, säger Alexandra Büchel.

Hon visar hur tekniken fungerar och går in i det så kallade laddade rummet vilket gör att röstslangan spelas upp.

– Alexandra kan bestämma sig för att stanna precis där hon själv vill, påpekar koreografen och regissören Åsa Unander Scharin.

I över ett decennium har hon och Carl arbetat med att utveckla olika tekniker som kan frigöra artisten och ge den större utrymme att själv gestalta och behärska sin konstform. De använder sig av fyra olika tekniker för att hitta en annan form av ackompanjement.

– Tekniken är egentligen underordnad. Den är tänkt att vara transparent och ska ses bakom det konstverk vi gör. Men det

är klart att tekniken är ett medel att uttrycka något, säger Carl Unander Scharin.

Det normala inom klassisk opera är att en pianist eller en dirigent och orkester styr skutan hårt – något som sångarna måste förhålla sig till. Tillsammans med Carl och Åsa får de istället en chans att ta kommandot och styra mer över den konstnärliga processen, genom att använda sig av sina kroppar som de kan spela med.

– Det krävs en viss självständighet som sångare för att klara detta. Vi improviserar ju. Det gäller verkligen att lyssna till varandra, speciellt när vi har den här akustiken och när vi är fyra sångare på scen som alla sätter igång var sin loop av ljud, säger Alexandra Büchel.

Förutom det laddade rummet som reagerar på vitt ljus, kan sångarna spela på harpsträngar som går från golv till tak – men de är inte stämde bara med en ton, utan med hela ackord. Sångarna använder sig också av böjsensorer som följer armbågen och handledens rörelser – vilket gör att de kan spela kaskader av musik genom att böja och sträcka ut armar och handleder.

– Jag älskar det här! Det är en otrolig lyx, en ynnest att få musik skriven till sig som sångare. Jag är den första som får sjunga den här arian, det är verkligen roligt, säger Alexandra Büchel.

Det svenska verkets titel är tagen ur ett diktverk skrivet i mitten på 1800-talet, av Walt Withman – en poet som kämpade för att upphäva slaveriet. Dikten är lovsång till människa och kropp och hur lika vi är. Dikten är en av flera subtila kopplingar till Sydafrika och det verk som kommer därifrån.

MAGDALENA BOMAN

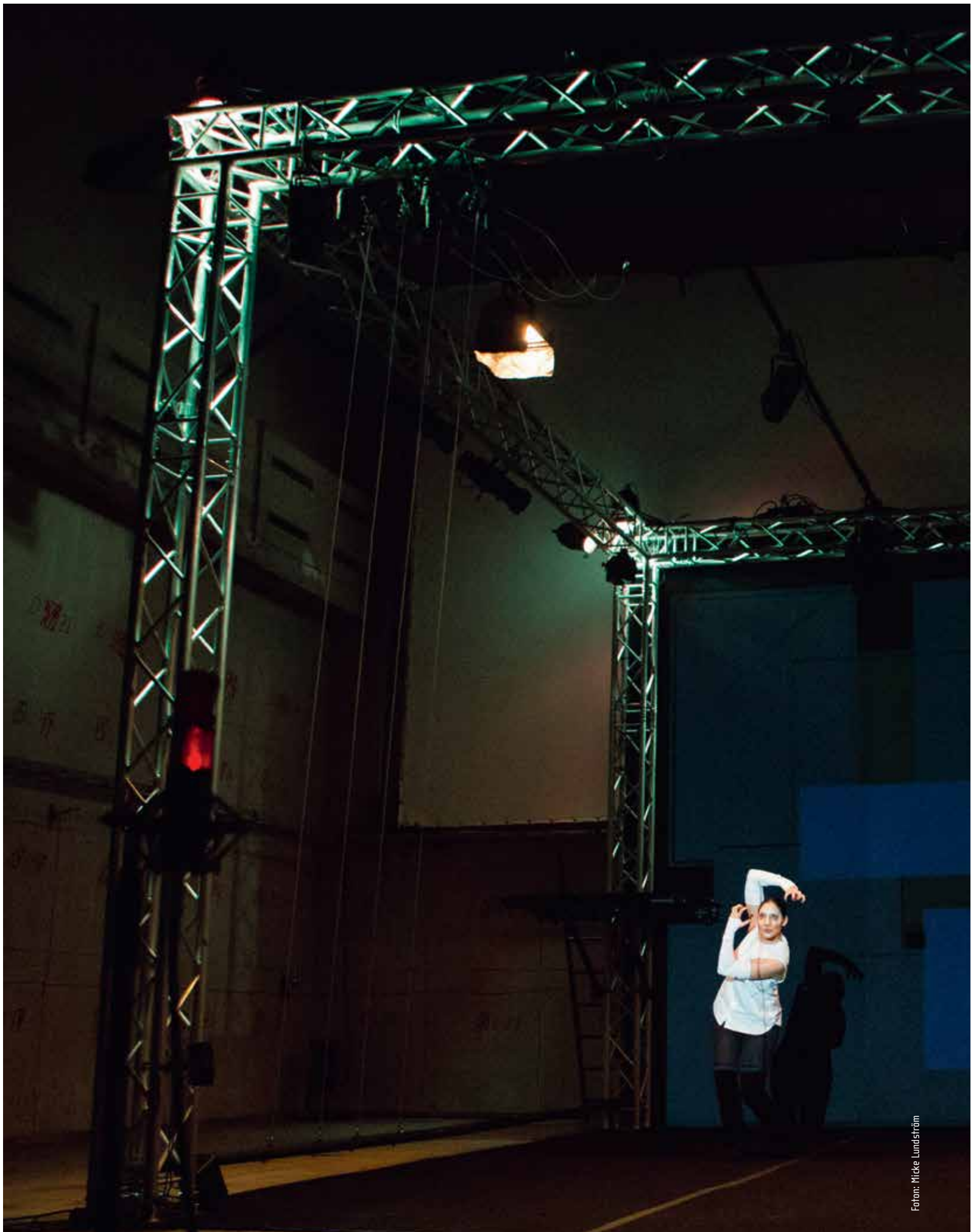


Foto: Måke Lundström

Black list skapar oro

Mångfald är ett sätt att överleva och en förutsättning för en konstnärligt relevant kultur.

Men svensk film är inte färgblind när den rollsätter. Regissören Baker Karim fick 10 000 hatmail när han gjorde en lista över svarta kulturarbetare; en "Black list" – som protest mot den vithetsnorm som råder.

10 000 HATMEJL. Digitala brev som spydde ur sig vrede mot denne man som sitter mitt emot mig på stamfikat invid idylliska Atlasområdet i Vasastan i Stockholm.

Baker Karim, filmskapare och numera också styrelsemedlem i Svenska filmregissörers förening, är imponerande avslappnad inför det massiva motstånd han mötte tidigare i år:

– Jag började följa en Flashback-tråd om mig själv och den inleddes med att någon skrev: "Den här Baker Karim, han verkar ju egentligen vara en rätt trevlig typ..."

Baker Karim skrattar stort:

– Fatta, på Flashback!

Som att allt det andra går att hantera om man bara kan fortsätta skratta.

Vad hade han då gjort? Börjat arbeta på en lista som samlar svarta, svenska kulturutövare – Black list. En samling namn som svar på det trötta argumentet: "Vi känner inte till några", som svar på kritik för att svenskt kulturliv inte släpper fram svarta utövare.

En lista.

Och så detta hat.

– I Sverige just nu lever vi ett enormt uppskruvat debattklimat så det är klart att rasisterna dyker upp om man gör en sådan här sak.

Man får räkna med det?

– Ja, tyvärr.

Andra älskade istället, han fick ett "kärleksmejl" från Charlotta Denward på SF (tidigare på SFI), och positiv respons från massor av andra håll i filmvärlden.

Det är bra. Att det upphetsade debattklimatet på sistone fött fram ett initierat ifrågasättande av vithetsnormen, det är också bra. Men när jag frågar Baker Karim, som varit verksam som filmskapare i Sverige i 20 år vad som hänt med rättvis representation inom film, både vad gäller vilka som gör film, vilka som syns och vilka historier som berättas så svarar han:

– Ingenting. Inte i praktiken.

Fortfarande rollbesätter svenska filmskapare bara roller där det står i manus: invandrare, med skådespelare med annan hudfärg än skär. Vi är långt från en färgblind rollbesättning, trots initiativ som mångfaldsåret, som 2006 som ville förändra just den vithetsnorm som fortfarande råder i svensk kultur.

– Faran med insatser är att man klappar sig själv på axeln och tycker att man gjort något men egentligen är strukturen densamma.

En struktur som missar det som Baker Karim anser vara det enda som är viktigt när man talar om konst, film, teater – ja all sorts kultur.

– Jag kan bara säga det på engelska: "Creativity does not exist without diversity".

Ingen kreativitet utan mångfald.

– Mångfald är inte en vacker idé bara, det är en överlevnads-mekanism. Det är en förutsättning för en konstnärligt och samhällsrelevant kultur.

Annars dör den sotdöden. Förtvinar i sin egen likriktning.

Baker Karim gör en analogi med en afrikansk grodort som är tvåkönad och befruktar sig själv, vilket leder till att deras gener aldrig blandas upp. Alla grodor är likadana och om en groda blir sjuk så dör alla.

– Hela poängen med att ha sex är att befrukta varandra. Den svenska kulturen har inte sex.

MEN HUR BLEV DET SÅ ILLA? Enligt Baker Karim är det stödssystemet så som det är uppbyggt, att det sitter ett litet fåtal likasinnade och bestämmer vad som ska få stöd.

– Du och den som liknar dig kommer att tycka samma sak.

Samtidigt som svenska kulturarbetare belåtet vilar i sin egenupplevda känsla av tolerans och vidsynthet.

– Det finns en självbelåtenhet som säger att om du jobbar med kultur är du redan en öppen och tolerant person. Det finns ingen bransch som har så många välvilliga personer som kulturen, ändå är den sämst på mångfald.





män arga. Sen kom invandrarna in och nu är det krig.

Ett krig som påverkar oss båda, menar Baker Karim. Honom som svart eftersom han blir direkt utsatt för hatet. Mig som vit eftersom jag ryggradsmässigt kommer att reagera när jag ser en svart skådespelare i en vit roll. Vi pratar om Måns Clausen som spelade Carlsson i Dalateaterns uppsättning av Strindbergs Hemsöborna och allt hat han utsattes för.

– Det går ingen vit förbi. Sedan beror det på vad man har för erfarenheter eller hur utvecklat intellekt man har ifall nästa steg blir att skicka ett hatmejl eller att tycka att det är ett intressant grepp.

NÄSTA STEG FÖR BLACK LIST är att slutföra insamlingen av namn och till hösten börja skicka ut listan till beslutsfattare i kulturvärlden. Men det är inte okomplicerat.

– Alla vill inte vara med på den svarta listan. Många svarta kulturarbetare vill inte ha 10 000 hatmejl. De är rädda för represalier, de har familj och barn.

För första gången under samtalet ser Baker Karim nedstämd ut.

– Just nu diskuterar vi säkerhetsaspekterna.
Att det ska vara farligt att stå med på en kulturarbetarlista.
– Det känns för jävligt.

JENNY ASCHENBRENNER

Namn: Baker Karim

Född: 1974

Bor: Vasastan, Stockholm

Bakgrund: Långfilmsdebuterade 2001 med *Fyra kvinnor*. Har sedan dess gjort flera filmer och tv-serier, senast *Familjen Babajou* för SVT 2009.

Aktuell: Som ny styrelsemedlem i Svenska filmregissörers förening och med arbetet med en kulturarbetarkatalog för svarta kulturarbetare, *Black list*, inom ramen för föreningen Trycks verksamhet. Arbetar också med ett ännu hemligt långfilmsprojekt med *Garage film*.



Säkra vatten är Kalle Persson

Allt oftare framförs krav på att filmbranschen måste omfamna ett seriöst säkerhetstänkande.

Systematiskt arbetsmiljöarbete, det är vad lagen kräver. Kalle Persson driver Oceanfilm, ett företag som specialiserat sig på säkerhet på vatten.

SER DU NÅGOT FEL med den här bilden? Kalle Persson visar mig omslagsbilden på Oceanfilms marknadsföringsfolder. Havet, motljus, soluppgång. Några människor sitter i en eka. Mot den avlägsna horisonten flyger tre svanar i formation. En filmkamera står på stativ i båten. Det är bara det att fotografen förefaller vara Jesus. Han står nämligen på vattnet.

– Det gäller att välja inspelningsplats med omsorg, skrattar Kalle Persson, som naturligtvis hittat ett grund som inte syns vid havsytan.

Den roliga synvillan har emellertid en allvarlig bakgrund.

Oceanfilms företagsidé är att tillhandahålla säkerhet vid film- och tv-inspelningar som sker på eller nära vatten. Där ingår att välja inspelningsplats. Om säkerheten inte kan garanteras, rekommenderar man produktionsteam och regissör att byta plats. Kalle Persson berättar om en sådan incident.

– Det handlade om barn som sitter i en båt och som ska hoppa ner i vattnet. Just där båten ligger är det strömt, och jag föreslår att vi flyttar tio meter bort. Då säger regissören: "Det måste vara farligt på riktigt!"

Åt den sortens naturalistiska överambitioner skakar Kalle



ons specialitet

Persson på huvudet. Att jobba med fiktion, med regi och skådespeleri, är att gestalta, inte att faktiskt leva i en potentiellt livsfarlig miljö. Sådana machoattityder skapar dåliga resultat. Att strunta i arbetsmiljöfrågor för att det "verkar bökigt" är ett argument som Kalle Persson stött på. Men att negligera säkerhet är straffbart – arbetsgivaren är skyldig att göra riskbedömningar – förutom att det leder till konstnärliga brister.

– Går du omkring och är orolig för din personliga hälsa kan du inte göra ett bra jobb. Ingen vill jobba i ett provisorium. Om du känner inre och yttre säkerhet som skådespelare kan du fo-

kusera mycket bättre på vad regissören önskar. Filminspelningar sker ofta under tidspress, inte minst av ekonomiska skäl, och stress med medföljande tunnelseende, vilket är en säkerhetsrisk. Outsourcing av produktioner på mindre produktionsbolag kan också innebära att oerfarna arbetsledare får ta ett ansvar de inte är utbildade för.

DE OFTA STORA PSYKISKA påfrestningarna vid filmarbete, inte minst stress, påpekades i Teaterförbundets rapport "Alla mår bra?" från 2011. Resurser och budget spelar roll.

"Medvetenheten om säkerhetsfrågorna är ofta mycket större i stora filmländer jämfört med Skandinavien."

En arbetsmiljöplan borde ingå redan på budgeteringsstadiet, och dessutom regelmässigt redovisas om man söker offentligt stöd för produktionen. För, som filmproducenten China Åhlander sa när hon intervjuades i Scen & film nr 2 2013: "Det är dyrare att hantera olyckor än att förebygga dem". Eller som Kalle Persson formulerar saken:

– Det kostar inget extra att vara väl förberedd, om man jobbar proaktivt med säkerhetsaspekterna. Och branschen måste själv börja utbilda chefer och arbetsledare.

Skriftliga riskbedömningar borde finnas med redan på planeringsstadiet. Det blir billigare att utse en säker inspelningsplats på förhand, jämfört med att tvingas flytta därför att den säkerhetsansvarige har synpunkter.

– Vi är där för att hjälpa, inte försvåra förutsättningarna. Vem hittar till exempel en ny inspelningsplats med kort varsel när vädret plötsligt skiftar? Finns det evakueringsplaner om en större olycka eller tillbud inträffar? Vem ansvarar för krisstödet?

KALLE PERSSON HAR LÅNG erfarenhet som produktions- och inspelningsledare. Den erfarenheten ligger bakom hans starka engagemang för arbetsmiljöfrågor. Han föreläser och utbildar om arbetsmiljölagstiftningen, och erbjuder med Oceanfilm handfast säkerhetstänkande.

Pekpinningar är inte rätt väg att gå. Det gäller att lyfta kompetensen och kunskapen stegvis.

Kalle Persson säger att han själv lärt sig genom att notera bristen på säkerhet på många inspelningsplatser.

– Det ingår, lagstadgat, i en chefsbefattning att kunna arbetsmiljöfrågorna. Där finns fortfarande mycket okunskap, i synnerhet bland producenter.

Till exempel, fortsätter Kalle Persson, är inte alla på det klara med att skyddsombudet inte är säkerhetsansvarig på inspelningen. Alla vet heller inte att Teaterförbundets regionala skyddsombud kan gå in och agera skyddsombud på plats om teamet saknar egen kompetens.

– Arbetsmiljölagen säger att arbetsgivare och arbetstagare ska samverka för god arbetsmiljö. Men det är arbetsgivarens ansvar att skapa en säker arbetsplats. I andra branscher finns ju personalavdelningar som sköter sådana här saker, i filmbranschen är det producentens uppgift. Tyvärr finns det filmproducenter som inte vet det.

ATT TRÄNA SKÅDESPELARE ingår också i Oceanfilms åtaganden. Ödmjukhet och personkänedom är viktiga egenskaper när man har ansvar för säkerhet. Ibland kan det nästan påminna om KBT-terapi. Om någon lider av rädsla för djupa vatten, går Kalle Perssons dykare in och hjälper skådespelaren att överkomma rädslan.

– Vid undervattenstagningar kan vi ha en dykare som nästan bokstavligen håller skådespelaren i handen, utan att det syns i bild.

Kalle Persson berättar om en norsk tv-inspelning, där en amerikansk skådespelare skulle hänga över en kollapsad livflotte i Nordatlanten.

– Det första han frågade efter var vem som var säkerhetsansvarig. Medvetenheten om säkerhetsfrågorna är ofta mycket större i stora filmländer jämfört med Skandinavien.

Oceanfilm lät skådespelaren ta på sig en vådräkt och känna att han faktiskt flöt med hjälp av den.

– Det blev en enorm avspänning, han hade faktiskt varit rädd för att drunkna.

Kalle Persson lovordar Prevents utbildningsmaterial, som beskriver skyldigheter och befogenheter.

– Man skriker efter kompetens men vet inte var man ska leta. Men samarbetet mellan Almega, Teaterförbundet och Prevent gör att det numera är lätt att ta reda på vad som gäller. Både arbetsgivare och fack är överens om att vi måste jobba med det här, så därför tas en webbportal för branschanpassad utbildning fram.

FILMBRANSCHEN HAR SPECIELLA VILLKOR. Det är krävande att skapa och upprätthålla rutiner på tillfälliga, ständigt växlande arbetsplatser, där både arbetsledare och arbetstagare hela tiden skiftar. Systematiskt arbetsmiljöarbete blir svårt.

– Alla är frilansare, man arbetar i intensiva, korta perioder, byter inspelningsplatser, ibland flera gånger i veckan. Man kan få ett förändrat storyboard i sista stund, eller en manusändring. Men det innebär bara att man måste ha bättre framförhållning, och sätta sig in i regelverket. Vad gäller till exempel om man ska filma på ett högt tak?

Skådespelare ställer sällan krav, enligt Kalle Persson, de litar på att regissören vet. Det är också ofta regissören som avgör om man ska plocka in stunts eller stand-ins.

– Oceanfilm gör inga stunts, men vi applicerar förstås vår riskhantering även för stunt-personal. Vi kan till exempel påpeka dolda faror.

Kalle Persson hyllar Arbetsmiljöverket, men tillägger med ett snett leende att verket inte precis gynnats av alliansregeringens politik. Men med verkets kartläggning av filmbranschen, och med det goda samarbetet mellan Teaterförbundet, Almega och Prevent, ser det nu äntligen ut att hända något i frågan. Svensk filmproduktion kan komma ifatt när det gäller god arbetsmiljö för alla inblandade.

BJÖRN GUNNARSSON

På Teaterförbundets hemsida finns broschyren: "Teaterförbundets underlag för systematiskt arbetsmiljöarbete och säkerhetskontroll under filmproduktion" som pdf.

Där hittar du också rapporten: "Alla mår bra" under filmavdelningen egna sida: www.teaterforbundet.se/web/Filmarbetare.aspx#.UasLs0t-Aew

Prevents hemsida www.prevent.se/

Kalle Perssons blogg om filmarbete och säkerhet filmsafety.wordpress.com

På Teaterförbundets hemsida kan du hitta andra användbara länkar om arbetsmiljö:

www.teaterforbundet.se/web/Material_om_arbetsmiljo.aspx#.UZuaVDVWRX8

om arbetsmiljöavtal:

www.teaterforbundet.se/web/Dina_arbetsmiljoavtal.aspx#.UZuapTVWRX8

Arbetsmiljöverket

www.av.se

Göteborgs Stadsteater söker:

SUFFLÖR

för tillsvidareanställning

För mer information se hemsidan
www.stadsteatern.goteborg.se

 **Göteborgs
Stadsteater**

PRATA MED OSS!

Följ oss på Facebook och Twitter

facebook.com/Teaterforbundet
twitter.com/Teaterforbundet

Teaterförbundet
/ för scen och film

UNIKT TILLFÄLLE PÅ ÖSTERLEN

Fyrlängad
GÅRD för
BOENDE &
VERKSAMHET



Utanför Örum en bit från Löderup, 1 mil till havet. Äldre del med kök & ny vindsvåning med kök på vardera ca 100 m². Ombyggt stall och svinhus lämpligt för galleri, teater, restaurang, b&b, el dyl. m gästloger, duschanläggning & handikapptoalett & bastu. Konstnärsateljé i fristående fd höns hus. Gammeldags trädgård. Fin innergård. Stor grillplats vid verksamhetsdelen & gott om p-plats. Boarea ca 200 m², biarea ca 345m², tomt 2179 m².

Utgångspris 2,9 milj.

Säljare: Lars Lennart Forsbergs dödsbo. För vidare info & bilder: Agnes Gudmundson Lidbeck 0735-458550 eller orum118@gmail.com

MALMÖ NÄSTA!

Över 1800 personer deltog på den första Scenkonstbiennalen i Jönköping den 21-26 maj 2013. Biennalen innefattade 16 utvalda produktioner, fem internationella gästspel, två föreställningar från värdstaden samt sex studentproduktioner. Under de sex dagarna festivalen pågick anordnades över 100 seminarier, workshops, samtal, möten etc.

Vi på Teaterunionen tackar alla som tillsammans gjorde Scenkonstbiennalen möjlig!

Nästa Scenkonstbiennal kommer äga i Malmö sista veckan i maj 2015 med Malmö Stadsteater, Skånes Dansteater och Malmö Opera som värdar.

Vi ses där!
Teaterunionen

Följ Teaterunionens arbete inför nästa Scenkonstbiennal på www.teaterunionen.se eller på facebook.



teaterunionen

BIENNALEN
SCENKONST
BIENNALEN
SCENKONST
BIENNALEN
SCENKONST
BIENNALEN

Njut av böcker om film och scen i sommar

Vinterns och vårens utgivning av böcker med koppling till scen och film har varit som fjällsmältvatten i maj – strid.

En del har redan omnämnts i Scen & film och för att inget ska vara glömt kommer här en uppsamling.

OM ÄN SMAKEN ÄR som baken så finns böcker som sticker ut oavsett tycke och smak. Boken om Lena Nyman gör det. **"Jag vill ju vara fri"** av Annika Persson är skriven utifrån de 17 kassar dagböcker, brev, foton med mera som Lena Nyman lämnade efter sig när hon gick bort i februari 2011.

Annika Persson får ett tusenbitarspussel i sina händer. Hon lägger det med hjälp av efterforskning och intervjuer och bestämmer sig för en frågeställning efter att i ett minnesprogram hört en Dramatenkollega kalla Lena Nyman för en "gräddbakelse". Annika Persson har hört det förut och vet att inga stora kvinnliga konstnärer är gräddbakelser. Så antingen låtsades Lena Nyman vara en, eller så var hon missförstådd, konstaterar Persson.

Eller så gjorde livsvillkoren henne till en gräddbakelse? Annika Persson bestämmer sig för att ta reda på vad som döljer sig bakom bakelsen. Det är hur spännande som helst. Varför? För att hon blandar kändispotential med efterlämnat material som sprängs in i texten och spetsar med sin alldeles egna – av minst hundra möjliga – nyfikna berättelse. Resten lämnas åt läsaren att fundera och spekulera kring. Dessutom stilistiskt drivet, och skrivet med driv.

EN NÅGOT ÄLDRE kollega som lågorna tog månaden innan Lena Nyman gick bort var Per Oscarsson. Han liksom Nyman ville skriva sina memoarer men hann inte. I branden försvann 26 års författande, skriver Martin Krauklis i **"Per Oscarsson – i filosofens kostym"**.

Under fyra år på 80-talet brevväxlade de två, ofta filosofisk korrespondens. Möten dem emellan berättas också om. Krauklis återger sina egna brev medan Oscarssons refereras. "I brevet tog Per också ännu en gång upp frågan om Intet, vars hela vidd han sade att jag troligen inte hade förstått ännu". Citatet fångar Oscars-

sons ibland odiplomatiska ärlighet. Fast självdistans saknades heller inte, liksom rebelliskhet och filosofiskt grubbleri.

YRKESKOLLEGER och närapå årsbarn – födda 1886 och 1888 – men med olika uttryck och olika scener var Dramaten-skådespelaren Lars Hansson och folkkäre filmskådespelaren Edvard Persson. Den förstnämnde porträtteras av Ystadoperans grundare Richard Bark i **"Skådespelaren Lars Hansson"**, och Persson av Pontus Brandstedt i **"Jakten på Edvard"**. Formen är från vaggan till graven, många fotografier och många minnen.

ETT PORTRÄTT MED vassare egg är Thomas Assheuers långintervju med en av samtidens stora filmkonstnärer, österrikiske regissören Michael Haneke i **"Närbild Michael Haneke"**. Dessutom djupintervjuas Haneke om sina senaste filmer "Det vita bandet" och "Amour". Två essäer av Haneke själv om förebilden Robert Bresson finns också med. Allt sammantaget reflekterande och polemiserande, engagerande och inspirerande. Allt vad Michael Haneke gjort hittar man i **"Det här är film – Hela historien från 1895 till idag"**, redaktör Philip Kemp. En ovärderlig referensbok, inte för att den förtecknar "allt" – det gör den inte, den väljer med urskillning – utan för att den fungerar som historik, guide och "teaser"; vare sig man är ute efter förslag på bra film, är på jakt efter det genre- eller tidstypiska, söker en filmskapare eller en analys.

BARA ANALYS FINNS i **"I gränslandet – nya perspektiv på film och modernism"**, redaktörer Daniel Brodén & Kristoffer Noheden. Boken erbjuder det titeln utlovar. Skriver gör forskare inom filmvetenskap, teologi, interkultur och idéhistoria. **"Yrke filmfotograf – hemligheter och sanningar om arbetet bakom filmka-**

meran" av Peter Östlund är skriven för den som seriöst vill satsa på en framtid som filmfotograf. Under rubriker som "ljus", "specialteknik" och "efterarbetning" delar författaren med sig av sina dryga trettio år som professionell filmfotograf.

OM DOKUMENTÄRT TÄNKANDE i allmänhet och den dokumentära berättelsens dramaturgi i synnerhet, skriver professorn vid Stockholms dramatiska högskola Bengt Bok i **"Den dokumentära dramaturgin"**. Om Peter Östlunds filmpedagogiska bok kan betecknas som handfast är Boks dokumentärlära infallssrik.

Med ett annat professorstemperament skriver teatervetenskapsinstitutionens Tiina Rosenberg om årtiondet när feministisk scenkonst exploderade i Sverige (2000-talet). **"Ilska, hopp och solidaritet"** tar avstamp i senkapitalistisk depression, blickar med militant optimism mot feministisk konst – allrahelst scenkonst – för att landa i en solidarisk estetik.

Kvinnor satta på piedestal som offrat sig för sexualiteten och döden har huvudrollen i österrikiska nobelpristagaren Elfriede Jelineks fem **Prinsessdramer** nu samlade i en volym för läsning. Törnrosa och Marilyn Monroe, Rosamunde och Lady Di med fler blottar i rasande repliker strukturer och röster som tryckts ned och dolts.

I väntan på att Stockholm bygger ett nytt operahus kan man glädjas åt det genuina varumärke Folkoperan byggt sedan 1976. Institutionen är **"Född ur passion"** som också är titeln på den monografi Folkoperans grundare Claes Fellbom skrivit. Han sammanfattar sina många år med närhet i text och bild. Bokens motto lånar han från Pablo Picasso: "I konsten finns inget förflutet, ingen framtid. Den konst som inte finns i sin samtid kommer aldrig att finnas".

GERT LUNDSTEDT

Kantrad färja söker ny kapten



DET VAR MÅNGA SOM GJORDE vågen när Birgitta Englin tillträdde som ny vd för Riksteatern 2005. En kvinna och därtill från den konstnärliga leden. Dessutom med stora visioner. Kunde det bli mer rätt?

Äntligen skulle scenkonstnärerna bli förstådda, de som på senare år hade fått nöja sig med före detta politiker som ledare. Äntligen blev alla feminister glada: en kvinnlig vd efter alla manliga. Och inte minst, äntligen en vd som kunde tala kulturpolitiska ur ett teaterutövarperspektiv i en tid med just stora politiska förändringar för kulturlivet.

Under sina nio år som vd kom Birgitta Englin också att göra många strategiskt viktiga drag på kulturschackbrädan. Inte minst var hon klok nog att i tid möta upp den nya samverkansmodellen, den som har lagt den kulturpolitiska makten i de lokala kommunerna och landstingens händer och som för Riksteaterns del helt har underminerat dess ursprungliga infrastruktur, ekonomiskt byggd på centralt producerad teater som sedan ska föras ut i landet från Hallunda. Klokt var det också att i en global era leda Riksteatern in i en internationell kontext. Så satt hon också i den av regeringen initierade kulturutredningen som lades fram 2009, vilket gav henne en god inblick i – och inte minst möjlighet att själv påverka – åt vilket håll de kulturpolitiska vindarna skulle blåsa.

Ändå var det så mycket som gick snett. Med en kraftig demontering av kärnverksamheten – teaterproduktionerna, och alarmerande resultat i de interna medarbetarundersökningarna som gång på gång visade på ett starkt missnöje med ledningen, men

som aldrig följdes upp. Resultat som säger att trots att man gör nästan allt rätt på pappret, så bygger ett starkt ledarskap främst på att vara lyhörd inför sina medarbetare, att se deras individuella styrka och få dem att växa. Bara så kan man bygga upp en enad trupp som kan besegra yttre fienden. Enligt interna röster var det där Englins ledarskap brast.

Men frågan är: vilka såg egentligen Birgitta Englin som sin fiende? I sitt ledarskap på Riksteatern hade hon två vägar att gå. Antingen försvara det ursprungliga Riksteaterlandet bestående av kvalitativ scenkonstproduktion – eller gå den nya kulturpolitiken tillmötes. Englin valde "If you can't beat them, join them"-metoden och det kan man ha olika åsikter om.

Men det är nog många som tycker att konsekvensen är att Riksteatern i dag är mindre av en konstnärlig spjutspets och mer av en turnerande debattszen.

En sak är klar, en ny vd har många utmaningar att hugga tag i. För frågan kvarstår: vilken funktion ska Riksteatern fylla i en framtid där allt mindre av det kulturpolitiska fältet centralstyrs och riksteaterföreningarna därmed får slåss om den lokala totalbudgeten som ska räcka till allt från simbassänger till sjukvård? Birgitta Englin har till viss del styrt verksamheten i rätt riktning. Kvarstår att ro skutan i land.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Hej

Nu när sommaren är här får vi på a-kassan många frågor om vad som gäller när man blir arbetslös efter studier eller om man ska arbeta utomlands. Läs gärna mer om detta på vår webb unionensakassa.se.

Du har rätt till arbetslöshetsersättning när du definitivt har avbrutit eller avslutat dina studier och inte har sökt någon annan utbildning, om du uppfyller övriga villkor för rätt till arbetslöshetsersättning.

Villkor

För att få inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning, högst 680 kr per dag, behöver du ha varit medlem i en a-kassa i 12 månader. Om du har varit medlem kortare tid än 12 månader kan du få ersättning enligt grundförsäkringen, högst 320 kr per dag.

För att få arbetslöshetsersättning behöver du även uppfylla ett arbetsvillkor. Det innebär att du under året före arbetslösheten ska ha arbetat i en viss omfattning. Mer om arbetsvillkoret hittar du på www.unionensakassa.se. Du kan uppfylla arbetsvillkoret genom arbete som anställd eller med arbete i eget företag.

Jag har avslutat studier

Jag har fått arbete utomlands

Intyg som vi behöver

Studier på heltid kan under vissa förutsättningar hoppas över vid prövning av om du uppfyller arbetsvillkoret. Har du studerat på heltid behöver du därför skicka in arbetsgivarintyg för de 12 senaste månaderna som du har arbetat och studierna ska styrkas på blanketten Intyg om studier.

Om du börjar arbeta i ett annat EU/EES-land finns speciella regler för din rätt till arbetslöshetsersättning i Sverige. Därför är det viktigt att du kontaktar oss innan, så att vi kan ge dig den information du behöver.

Kontakta oss

Ring till oss på Kultursektionen, 0770-77 77 88, knappval 4, måndag till fredag 9.00–11.00 eller skicka ett mejl till kultursektionen@unionen.se.

unionen
A-KASSAN

Förbundsnytt

Viktigt att anmäla arbetsskador

Sedan flera år minskar antalet anmälda arbetsskador och särskilt arbetssjukdomarna. Det leder till att brister i arbetsmiljön inte uppmärksammas och till att många medlemmar går miste om stora belopp i ersättning.

Ingen med djupare kunskap om arbetsmarknaden tror att den dramatiska minskningen av anmälningar beror på att arbetsmiljön blivit så mycket bättre utan utvecklingen har andra orsaker, inte minst bristande kunskaper om begreppet arbetsskador och hur man anmäler dessa.

Bara var femte som varit frånvarande från jobbet för skada eller sjukdom relaterad till arbetet anmäler detta till Försäkringskassan. Det är en av orsakerna till att antalet anmälda arbetsskador har sjunkit med hela 85 procent – utan att arbetsmiljön blivit bättre. Allt enligt Arbetsmiljöverkets rapporter.

– Det är arbetsgivarens ansvar att anmäla alla arbetsskador och allvarliga tillbud till Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan. Man kan inte anmäla arbetsskadan i efter-skott, vilket kan få till följd att den arbetsskadade inte får den rehabiliteringsersättning som man har rätt till. Därför är det viktigt att anmäla arbetsskador så snart som möjligt, helst samma dag, säger Mårten Gunnartz, regionalt skyddsombud på Teaterförbundet.

Läs mer på www.teaterforbundet.se under Kollektivavtal/Dina avtalsförsäkringar

Din guide till upphovsrätten

Upphovsrättsersättningar är en betydande del av många medlemmars inkomst. Med detta nummer följer foldern Din guide till upphovsrätten. Där kan du läsa mer om hur upphovsrätten fungerar och varför den är så viktig.



Öppettider i sommar



Teaterförbundet har öppet hela sommaren, måndag–fredag 9.00–16.00. Under juli månad är bemaningen begränsad och det kan därför dröja lite längre innan vi svarar!

Pensionsbesked i brevlådan

SPV, Statens tjänstepensionsverk, har under maj för första gången sänt ut pensionsbesked till de som arbetar eller har arbetat på scenkonstinstitutionerna.

På pensionsbeskedet kan du se hur mycket tjänstepension som du tjänat in enligt de uppgifter som finns i SPVs register. Pensionsbeskedet bygger på den information som institutionerna lämnat till SPV.

Eftersom vi vet att det förekommer att institutionerna lämnar ofullständiga uppgifter så bör du granska ditt pensionsbesked. Det gäller särskilt dig som arbetat som regissör eller scenograf. Om du tycker att det inte stämmer så bör du i första hand kontakta berörda arbetsgivare eller SPV.

Läs mer om pensioner i Liten pensionskola för Teaterförbundets medlemmar, på www.teaterforbundet.se under Faktabanken/Pension.

Skådespelare

Facket behövs!

Alexandra Zetterberg-Ehn

Född: Frankrike, uppväxt Skåne. Har jobbat på många teatrar: Stadsteatrarna i Stockholm, Malmö, Göteborg, Orionteatern, Galeasen, Strindbergs intima teater, Länsteatrarna Örebro, Västerås, Linköping, Norrköping, Riksteatern, Dramaten, Unga klara och 5 år på Folkteatern Gävle.

Medger: har alltid varit med i fackavdelningarna, men inte engagerat mig mycket. Har förstås alltid tyckt och tänkt saker. Men när frågan kom om att sitta i avdelning 110s styrelse kände jag att jag vill lära mig påverka.

Vill: att fler engagerar sig för varandra, nu när vi ska vara egenföretagare och man ska tänka mest på sig själv. Framför allt den unga generationen, facket och kunskapen behövs i framtiden.

Hoppas själv på: utbildning, spännande möten.

Vilka är: avdelningens tre viktigaste frågor? Visste inte direkt, men har tänkt på det: jag ska fråga alla på min teater. Fundera... Så ses vi på medlemsmötet!



En vanlig dag i jouren

En medlem ringde och berättade att hen inte hade fått betalt för sitt uppdrag inom filmområdet. Fakturan på runt 100 000 kronor hade förfallit till betalning och en påminnelse hade skickats, utan resultat. Betalningen var nu ordentligt försenad.

Medlemmen kontaktade Teaterförbundet som hjälpte till med att skicka ett kravbrev till uppdragsgivaren som så småningom betalade ut hela summan till medlemmen, inklusive dröjsmålsränta.

Behöver du hjälp med något som rör dina uppdrag eller ditt yrkesliv, tveka inte att kontakta Teaterförbundets medlemsjour per telefon 08-441 13 00 eller e-post jour@teaterforbundet.se

Medlemsannonser

Bytes Fin tvåa 63 kvm, Hantverkargatan Höstsol. Hyra 7 500 kronor. Sökes mindre lägenhet, gammaldags charm cirka 45 kvm. Hyra cirka 5 500 kronor eller större med uthyrningsmöjlighet, innerstaden. 08 570 32 187, 070 265 70 65.

Pensionatsvistelse i fagra Ängelsberg på Villa Furutorp. 2 timmar tågresor från Stockholm. Bed & Breakfast eller helpension. Ring Annicka, Höstsol. 070 265 70 65 epost: annicka.kronberg@gmail.com

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Anna Carlson (skådespelare) ordförande, Gunnar Lundberg (sångare), förste vice ordförande, Minna Krook (dansare/koreograf), andre vice ordförande, samt Simon Norrthon (skådespelare), Thomas Nording (scen tekniker).

Övriga ledamöter: Ulrika Dalenstam (administratör), Mathias Lafolie (regissör), Karin Larson (skådespelare), Jenny Larsson (tekniker), Beatrice Järås (skådespelare/musikalartist), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör), Peter Schildt (filmregissör) och Ulla Svedin (skådespelare) och Annika Stödborg (film maskör) adjungerad.

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

GRATTIS ÅRETS TROMB-STIPENDIATER

Stipendienämnden för Rättighetsbolagets stipendier har för 2013 utsett följande stipendiater:

Skådespelarna: Kim Anderzon, Carina Boberg, Kicki Bramberg, Li Brådhe, Bengt C W Carlsson, Nina Gunke, Ingvar Hirdwall, Marika Lindström, Anneli Martini, Claes Månsson, Tomas Pontén, Örjan Ramberg, Suzanne Reuter, Lars Väringer, Måns Westfelt, Philip Zandén.

Filmregissören Hans Åke Gabrielsson, **regissören** Suzanne Osten, **scenografen** Folke Strömbäck och **film-fotografen** Peter Östlund.

Stipendienämnden består av:
Gunnar Furumo (ordförande), Kristina Adolphson, Harriet Andersson, Iwar Wiklander, Peter Schildt, Dan Myhrman, Mona Forsén.

NY E-POSTADRESS?

Vi behöver din e-postadress för att kunna skicka information och nyheter från förbundet.

Logga in på Mina sidor på www.teaterforbundet.se eller kontakta info@teaterforbundet.se så hjälper vi till!

PRATA MED OSS!

Följ oss på Facebook och Twitter

facebook.com/Teaterforbundet
twitter.com/Teaterforbundet

Teaterförbundet
/ för scen och film

Kalendarium

- 7 aug **Säkra lyft**
En heldagsutbildning i säkra lyft där teori och praktik blandas. (Kulturkraft Syd)
- 26 aug **Konsthistoria/Vad är konst?**
med Anna Berg. För dig som producerar, säljer eller möter publik. (Trappan)
- 26 aug **Coaching för mål och visioner**
(Kulturkraft Stockholm)
- 26 aug **Möte med Heidi Vierthaler:**
workshop för dansare (Kulturkraft Stockholm)
- 26 aug **Flying-Low Dance Technique**
with David Zambrano (Kulturkraft Stockholm)
- 27 aug **Serviceattityd och kundbemötande**
med Kent R Andersson (Trappan)
- 1 sep **Ettårigt case-studyprogram för scenkonsten**
(Kulturkraft Stockholm)
- 1 sep **Förbundsstyrelse, tre dagars internat**
- 2 sep **Från allmän till specifik**
– masterclass för sångare med Gunnel Bohman (Kulturkraft Syd)
- 2 sep **Möte med Rosalind Crisp:** workshop för dansare (Kulturkraft Stockholm)
- 9 sep **Heta arbeten**
- utbildning med instruktör från Brandskydds-föreningen i Sverige (Kulturkraft Stockholm)
- 12 sep **Instant-Aging for Clowns**
Workshop med Martina Haslhofer (Kulturkraft Syd)
- 14 sep **Föreläsning och coaching för scenografer**
Även 16 september. (Kulturkraft Stockholm)
- 17 sep **Att våga följa sitt hjärta** på marknadens villkor?
Föreläsning med Paula Ternström. (Kulturkraft Stockholm)
- 18 sep **Grundläggande elsäkerhet**
– ellära för scen och event (Kulturkraft Stockholm)
- 30 sep **Förbundsstyrelse**
- 1 okt **Capture - CAD grundnivå**
(Kulturkraft Stockholm)
- 8 okt **Introduktion och grunder i platsletning**
(location scout) Tre dagars kurs med Rickard Molin.
- 16 okt **Filminstitutets branschdagar** 16–20 oktoberw

Fokus på film

Teaterförbundet sätter mer fokus på film, för att leva upp till namnet Teaterförbundet för scen och film. Numera finns ett regionalt skyddsombud med särskild inriktning på film på kansliet – Eleonor Fahlén.

Under året som gått har de regionala ombuden gjort ett 50-tal besök i filmbranschen. Där bland ingår besök på inspelningsplatser vid vårens alla långfilmsproduktioner och utlagda SVT-serier, för att filmarbetarna ska få ett ansikte av Teaterförbundet.

Andra arbetsgivare har också besökts av skyddsombuden för att se hur bolagen riskbedömer kommande projekt, inspelningsplatser och hur de i allmänhet arbetar med systematiskt arbetsmiljöarbete.

